

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
UGDYMO MOKSLŲ IR SOCIALINĖS GEROVĖS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

JULIJA MINIOTAITĖ

Edukologijos (specializacija – vaiko teisių apsaugos vadyba) magistro studijų programos II kurso
studentė

**VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMAS IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE -
SOCIOEDUKACINIS ASPEKTAS**

Magistro darbas

Darbo vadovė : prof. dr. D. Malinauskienė

Originalus autorinis darbas

(parašas)

Šiauliai, 2016

SANTRAUKA

VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMAS IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE – SOCIOEDUKACINIS ASPEKTAS

Baigiamasis (magistro) darbas

Darbe atlikta ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų ir tėvų vertinimo situacija, jų požiūris ir galimybės užtikrinant vaiko teisių įgyvendinimą.

Iškelta hipotezė - tikėtina, jog tėvai ir pedagogai skirtingai vertina ikimokyklinio amžiaus vaikų teisių užtikrinimą / įgyvendinimą įstaigose.

Anketinės apklausos metodu buvo atliktas tyrimas, kurio **tikslas** - apibendrinti teorinio ir empirinio tyrimo rezultatus, atskleidžiančius vaiko teisių įgyvendinimą Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. **Tyrimo objektas** - vaiko teisių įgyvendinimas ikimokyklinėse įstaigose socioedukaciniu aspektu. **Tyrimo problema** – ikimokyklinio ugdymo organizavimas turi didelę įtaką vaikų pozityviai socializacijai. Dėl to svarbu nustatyti, kaip yra įgyvendinamos vaikų teisės bei principai socializuojant ikimokyklinio amžiaus vaikus Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti vaikų teisių įgyvendinimo ypatumus;
2. Nustatyti, kokie ugdymosi aspektai reikšmingi skatinant vaikų teisių įgyvendinimą.
3. Apibendrinti teorinio ir empirinio tyrimo rezultatus, atskleidžiančius vaiko teisių įgyvendinimą Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Atlikta statistinė duomenų analizė. Tyrimo imtį sudarė 124 respondentai: 70 tėvų ir 54 pedagogai.

Svarbiausios empirinio tyrimo išvados:

1. Išanalizavus gautus tyrimo duomenis paaiškėjo, jog dažniausiai pedagogai susiduria su hiperaktyvumo, nepaklusnumo, išlepinimo bei prieraišumo prie namų problemomis.
2. Populiariausias iškilusių problemų sprendimo būdas - mediacijos metodas (pokalbis su skriaudėju ir skriaudžiamuoju).
3. Pedagogai, kaip geriausiai realizuojamas vaiko teisės ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje išskyrė: teisė gyventi ir augti, teisė būti sveikam. Teisė į mokslą, teisė būti apsaugotam nuo smurto ir žalingų įpročių – svarbiausios tėvams.

SUMMARY

IMPLEMENTATION OF CHILDREN'S RIGHTS AT PRE-SCHOOL INSTITUTIONS – SOCIO EDUCATIONAL ASPECT

Master's thesis

The thesis provides an analysis of pre-school educational institutions teachers and parents' assessment situation, their approach and the ability to ensure the implementation of the children's rights.

Hypothesis - it is probable, that parents and teachers differently assess the pre-school children's rights assurance/implementing at institutions.

The investigation was carried, by the questionnaire method, **aim** of which is - to summarize the results of theoretical and empirical research, which reveal the implementation of children's rights of Šiauliai city pre-school institutions. **The object of the research** – implementation of children's rights at pre-school institutions by socio educational aspect. **Topicality of the research** – organisation of the pre-school education has a strong impact on children's positive social success. Therefore, it is important to set, how are implemented children's rights and principles of socializing pre-school children of Šiauliai city pre-school institutions.

Objectives of the thesis:

1. To analyse the characteristics of the implementation of children's rights;
2. To determine which educational aspects are relevant to the implementation of children's rights.
3. To summarize the results of theoretical and empirical research, which reveal the implementation of children's rights of Šiauliai city pre-school institutions.

A statistical data analysis was carried out. The sample of the research consists of 124 respondents: 70 parents and 54 teachers.

The most important conclusions of empirical research:

1. Analysis of the research data shows that usually teachers are facing hyperactivity, disobedience, pampering and affection to home problems.

2. The most popular way to solve the problems faced – mediation method (a talk with a offender and a victim).
3. Teachers, as best realized children's rights at pre-school institutions identified: the right to live and grow, the right to be healthy. The right to education, the right to be protected from violence and addictions – the most important to the parents.

TURINYS

ĮVADAS	6
1. VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMOŠI ĮSTAIGOSE – TEORINIS ASPEKTAS	9
1.1. Vaikų teisių įgyvendinimo reikšmė vaiko gerovei ir apsaugai.....	9
1.2. LR Dokumentų, įteisinančių vaiko teisių apsaugą analizė	12
1.3. Šeimos vaidmuo užtikrinant vaiko teises	17
1.4 Vaiko teisės ugdymo įstaigoje ir jų pažeidimų priežastys.....	20
1.5. Socioedukaciniai aspektai užtikrinantys vaiko teisių įgyvendinimą	26
2. TYRIMO METODOLOGIJA.....	29
2.1. Tyrimo metodika	29
2.1.1. Tyrimo metodai	29
2.1.2 Tyrimo imtis	30
2.1.3. Tyrimo etika	30
2.1.4. Tyrimo organizavimas.....	30
3. VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMO IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE ANALIZĖ.....	32
3.1. Demografiniai duomenys	32
3.2. Tyrimo rezultatai	38
IŠVADOS.....	59
REKOMENDACIJOS	61
LITERATŪRA.....	62
PRIEDAI	66

ĮVADAS

Temos aktualumas. Šiandieniniame gyvenime vis daugiau diskusijų kelia vaiko teisių įgyvendinimas ugdymo įstaigose. Labai dažnai pasitaiko, jog vaiko teisės yra pažeidžiamos. Įvairiose mokslinėse studijose vaikai nurodomi kaip pažeidžiamiausia socialinė grupė. Jungtinių Tautų (JT) vaiko teisių konvencija (Žin., 1995, Nr. 60-1501) žmogaus, taip pat ir vaiko, teisių įgyvendinimas siejamas su nuostata „*nepažeisti kito asmens, t. y. ir suaugusiojo, kuriam galioja žmogaus teisės, ir kito vaiko, kuriam galioja ir žmogaus, ir vaiko teisės, teisių. Todėl vaiko santykis su kitais asmenimis turėtų būti grindžiamas jo pagarba kito asmens teisėms, o pareigos, susijusios su atsakomybe už veiksmus ir jų padarinius, atsiranda su vaiko amžiumi ir / ar branda.*“

Priėmus JT Vaiko teisių konvenciją pasikeitė ir teisininkų požiūris į vaiką — jis tapo teisės subjektu, kuris turi autonomiškas teises. R. Bulotas (2003) pažymi, jog vaiko teisės yra teisės, kurios suteikia vaikui apsaugą, tuo pačiu užtikrina pilnavertį vystymąsi. Anot B. Kerulienės (2008), pagrindinė įstaiga savo struktūra ir funkcionavimu užtikrinanti vaiko teisių įgyvendinimą yra šeima. Norėdami efektyviai įgyvendinti vaiko teises, J.Strutinskaitės (1999) pastebėjimu — svarbu siekti vertybių, nuostatų, elgesio normų, diegiamų mokykloje ir kitoje vaiko aplinkoje užtikrinimo. Žmogaus teisių įsisavinimas R. Buloto (2003) teigimu, yra svarbus elementas, kuris turi didelę įtaką ruošiant asmenybę gyvenimui demokratinėje visuomenėje.

G. Kvieskienė (2003) teigia, kad ugdymo įstaiga išvien su šeima, siekdama įskiepyti vaikui teisingumą, padorumą, moralumą ir pilietines vertybes, kartu bendradarbiaudamos, išugdo šias vertybes. Būtent šeimoje formuojasi vaiko pirminės socializacijos pagrindai. Todėl aktualu ir svarbu, jog tėvai ir pedagogai bendradarbiautų – tai būtina sėkmingo vaiko ugdymo/si sąlyga, kadangi mokymo sistemos yra labai priklausomos nuo socialinės sąveikos (Snieškienė, 2008).

Mokslinės literatūros apie vaiko teisių apsaugą yra pakankamai. V. Ž. Jonynienė (2005) nagrinėjo smurto prieš vaikus šeimoje ir vaiko socialinės adaptacijos sąsajas. L. Dromantienė ir R. Šalaševičiūtė (2006) analizavo vaiko gerovės politiką Lietuvoje. D. Lengvinas (2007) apžvelgė vaikų teisių apsaugos problemas Lietuvoje ir Vokietijoje. K. Vitkauskas (2010) vertino vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimą Lietuvos savivaldybėse. T. Tamošiūnas ir V. Želvytė (2010) gilinosi į vaiko teisių apsaugos sistemos valdymo prioritetus. Lietuvoje vaiko teisių klausimai dažnai siejami su asocialiu elgesiu, domimasi tokio elgesio priežastimis ir prevencija. Šiuo požiūriu reikšmingi yra R. Balaišienės ir R. Barkauskienės (2007), R. Žukauskienės (2006), R. Diržytės (2007), R. Prakapo

(2006), S. Justickajos (2004) ir kt. darbai. Vaikystės reikšmingumą plačiai nagrinėjo A. Juodaitytė (2004). Ž. Jonynienė (2009) atliko tyrimus apie vaiko teisių įgyvendinimą kaip mokyklos demokratėjimo rodiklį. Tyrimus apie vaiko teisių įgyvendinimo ypatumus šeimoje atliko B. Kairienė, R. Žiemienė (2007). Tėvų požiūrį į vaiko teises ir elgesį su vaiku nagrinėjo I. Kerulienė (2008), pedagogų požiūrį į vaiko teises mokykloje tyrė D. Bubelienė, T. Sakalauskaitė (2007). Pagrindines vaiko teisių problemas yra nagrinėję užsienio mokslininkai G. Van. Bueren, P. Newell, ir T. Hammarberg, V. Abramov, T. A. Titova, N.V. Gorina. Šių tyrimų apžvalga leidžia teigti, kad vaiko teisių užtikrinimo problema Lietuvoje yra aktuali, šia tema atliekami tyrimai, tačiau ikimokyklinio amžiaus vaikų teisių užtikrinimas nėra plačiai nagrinėta tema, kadangi dauguma autorių tik atskirai nagrinėjo strateginį valdymą arba vaikų teisių apsaugos sistemos aktualijas ar pan.

Tyrimo problema – ikimokyklinio ugdymo organizavimas turi didelę įtaką vaikų pozityviai socializacijai. Dėl to svarbu nustatyti, kaip yra įgyvendinamos vaikų teisės bei principai socializuojant ikimokyklinio amžiaus vaikus Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo objektas – vaiko teisių įgyvendinimas ikimokyklinėse įstaigose socioedukaciniu aspektu.

Tyrimo hipotezė – tikėtina, jog tėvai ir pedagogai skirtingai vertina ikimokyklinio amžiaus vaikų teisių įgyvendinimą įstaigose.

Tyrimo tikslas – teoriškai pagrįsti ir empiriškai ištirti vaiko teisių įgyvendinimo situaciją ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti vaikų teisių įgyvendinimo ypatumus;
2. Nustatyti, kokie ugdymosi aspektai reikšmingi skatinant vaikų teisių įgyvendinimą.
3. Apibendrinti teorinio ir empirinio tyrimo rezultatus, atskleidžiančius vaiko teisių įgyvendinimą Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo metodologija. Atliktas tyrimas yra grindžiamas šiomis metodologinėmis nuostatomis:

- **Humanistinė** (A. Maslow, G. Olportas C. Rogersas). Humanistinėmis idėjomis yra paremta partnerystė tarp pedagogų, tėvų ir vaikų, grupėje vyrauja ugdymo(si) demokratinis stilius. Šiomis nuostatomis remiantis yra grindžiamas visas ugdymo(si) procesas ikimokyklinėje įstaigoje. Jos ypač pabrėžia ugdytinio bendradarbiavimo, saviraiškos galimybių, laisvės svarbą ugdymo(si) procese.

- **Į vaiką orientuoto ugdymo paradigma.** Ši paradigma siejama su vaiko prigimtimi: siekiama sudaryti kuo palankesnes sąlygas vaiko vidinių galių plėtotei ir saviraiškai, keliant tikslą ugdyti laisvą, kūrybingą asmenybę. Skatinamas vaiko aktyvumas, bet tuo pačiu ugdomas ir atsakomybės jausmas (Juodaitytė, 2004).

Tyrimo metodai:

- Mokslinės, metodinės literatūros, švietimo ir teisinių dokumentų analizė;
- Anketinės apklausos metodas;
- Statistinė tyrimo duomenų analizė. Skaičiuoti absoliutūs ir santykiniai dažniai.

Atlikta kiekybinė ir kokybinė tyrimo rezultatų analizė.

Tyrimo imtis ir organizavimas:

Siekiant ištirti tėvų bei pedagogų požiūrius į vaiko teisių užtikrinimą ikimokyklinėje įstaigoje, atliktas empirinis tyrimas, taikant anketinę apklausą. Tyrime iš viso dalyvavo 54 mokytojas ir 70 tėvų iš Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų.

Temos naujumas ir praktinis reikšmingumas. Darbe išanalizuoti teoriniai vaiko teisių apsaugos sistemos valdymo aspektai, atlikta Lietuvos vaiko teisių apsaugos sistemos dabartinės situacijos analizė. Šiuo darbu tikimasi išanalizuoti, kokia yra ikimokyklinės ugdymo įstaigos pedagogų ir tėvų vertinimo situacija, jų požiūris atsižvelgiant į vaiko teisių užtikrinimą formuojant socialinius įgūdžius. Taip pat siekiama nustatyti, kokius vaidmenis atlieka tiek ugdytojai, tiek šeima, ir kuo jų veikla gali papildyti viena kitą.

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka, įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (46 šaltiniai) ir du priedai. Darbe pateikiama 11 lentelių, 13 paveikslų.

1. VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMO IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE – TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Vaikų teisių įgyvendinimo reikšmė vaiko gerovei ir apsaugai

Knygoje „Socialinis darbas ir vaiko teisės“ (2008) pažymima, jog vaikystė vertinga pati savaime. Vaikai yra žmonės, bejėgiai, neturintys fizinės jėgos, patirties ar psichologinio pajėgumo pakelti suaugusiųjų spaudimą. Pedagogikoje vaikystė nusakoma atsižvelgiant į amžiaus ribas. L. Jovaiša (1993) vaikystę apibrėžia, kaip laikotarpį nuo 1-12 m., etapais: ankstyvoji, pirmoji ir antroji (Žukauskienė, 2007).

Vaiko teisės sveikai gyventi ir vystytis principas pagal JT Konvencijos 6 str. nurodo, kad valstybės užtikrintų visuotinį vaikų auginimo aprūpinimą paslaugomis ir parama. Pabrėžiama, jog šis straipsnis apima: „*priemonės, garantuojančias vaiko teisę į gyvenimą ir kuriančias padedančią užtikrinti maksimalių apimčių išgyvenimo ir vaiko raidos aplinką, įskaitant fizinį, protinį, moralinį, psichologinį ir socialinį vystymąsi, atitinkančią žmogaus orumą ir vaiko parengimą individualiam gyvenimui laisvoje visuomenėje*“. Šis straipsnis apima sveikatos ir socialinį aprūpinimą (27 str.), aplinkos ir gyvenimo sąlygas bei kultūrinį ir dvasinį sąmoningumą (23 str.) (Vaiko teisės. Nuostatų įgyvendinimas, 2002).

Vaiko teisinio subjektiškumo klausimu mokslinėje literatūroje vyksta diskusijos. D. Sagatys (2006) nuomone, pripažįstant vaiko teisių autonomiškumą buvo žengtas radikalus žingsnis. L. Kietytė (2013) akcentuoja, jog vaiko teisės – „*sudėtinė žmogaus teisių sistemos dalis*“. Šių teisių užtikrinimo lygis valstybėje yra vienas specifinių žmogaus teisių padėties rodiklių. R. Šalaševičiūtė (2008) teigia, kad Lietuvos Respublikoje vaiko teisių apsaugą užtikrina valstybė ir jos institucijos, vietos savivaldos institucijos ir visuomeninės organizacijos. Pagal LR Konstitucijoje numatytą kompetenciją, vaiko teisių apsaugos ir jų gynimą įgyvendina LR Seimas, Vyriausybė, ministerijos bei kitos valstybės institucijos. Tačiau, anot D. Šukytės (2007) vaikų teisių apsaugos mechanizmas nėra efektyvus. Vaikai yra tiesiogiai priklausomi nuo daugelio veiksnių ekonomikos, politikos, socialinėje, teisės srityse. E. Čiž (2004) pastebi, kad ne visada vaiko teisės suprantamos žmogaus teisių kategorijose. Dažnai jos tapatinamos su žmogiškaisiais poreikiais.

D. Sagatys (2006) atkreipia dėmesį į keletą nuostatų, kurie akcentuoja vaiko teises:

- vaiko teisės priskiriamos žmogaus teisių kategorijai;

- vaiko teisės – tai ne elementarūs jo poreikiai;
- apie vaiko teises, kalbėti santykiu „valdžia-asmenybė“ požiūriu;
- vaiko teisės yra ribojamos;
- tėvai ar įstatyminiai globėjai atstovauja vaiką valstybinėse institucijose.

Tuo tarpu G. Babachinaitė (2006) vaiko teises išreiškia šiais aspektais:

- vaikas kaip ir kiekvienas žmogus turi visas piliečio teises ir laisves, kuriomis geba naudotis;
- vaikui būtina apsauga bei priežiūra, teisinė apsauga ir iki gimimo ir po jo;
- garantuoti efektyvų vaiko teisių gynimą ir atlikti vaiko teisių įgyvendinimo garantijų vaidmenį.

Galima numanyti, kad vaikai turi visas bendrąsias žmogaus teises ir laisves, kurios, atsižvelgiant į jo interesus, nulemtus fizinio, emocinio, protinio nesubrendimo, gali būti praplėstos arba apribotos.

Kadangi vaiko teisės yra žmogaus teisių sudedamoji dalis, tai pagal žmogaus teisių kategorijas skirstomas toks vaiko teisių išsidėstymas (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. *Vaiko teisės ir pagrindinės charakteristikos*

<i>Teisės</i>	<i>Charakteristika</i>
<i>Politinės teisės</i>	Teisę laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas, jei jų tikslai ir veikla neprieštarauja Konstitucijai ir įstatymams (Lietuvos Respublikos Konstitucija). Lietuvos švietimo įstaigose gali veikti vaikų ir jaunimo organizacijos, kurių veikla skatina moksleivių dorovinę, politinę, kultūrinę, fizinę bei socialinę brandą, padeda tenkinti jų saviugdos ir saviraiškos poreikius.
<i>Socialinės teisės</i>	Kiekvienas vaikas turi lygias su kitais vaikais teises ir negali būti diskriminuojamas dėl savo arba savo tėvų ar kitų teisėtų vaiko atstovų lyties, amžiaus, tautybės, rasės, kalbos, tikėjimo, pažiūrų, socialinės, turtinės, šeimyninės padėties, sveikatos. Kiekvienas vaikas turi teisę naudotis socialiniu aprūpinimu, įskaitant ir socialinį draudimą. (Lietuvos Respublikos Konstitucija)
<i>Kultūrinės teisės</i>	Nemokamas ir privalomas pradinis lavinimas, skatina tobulinti įvairias, tiek bendrojo, tiek profesinio viduriniojo lavinimo formas, rūpinamasi, kad jis būtų prieinamas visiems vaikams, ir imamasi tokių priemonių, kaip nemokamo lavinimo įvedimas, o prireikus – finansinės paramos teikimas. Visi vaikai privalo lankyti mokyklą. Jie turi teisę mokytis vidurinėje mokykloje, kurioje mokslas turi būti nemokamas. (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.)
<i>Ekonominės teisės</i>	Vaikas turi teisę į nuosavybę, kurią saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija. Vaikas, atsižvelgiant į jo veiksnumą, turi teisę pats arba per savo teisėtus atstovus sudarinėti sandorius, turėti indėlių kredito įstaigose ir disponuoti uždarbiu ar stipendija, įgyvendinti kitas turtines teises, kurias nustato atitinkami įstatymai bei teisės aktai. Vaikui nuosavybės teise priklausančiu turtu tėvai ar kiti teisėti vaiko atstovai gali disponuoti tik turėdami vaiko teisių apsaugos institucijos išvadą, kad tokie sandoriai neprieštarauja vaiko interesams (Lietuvos Respublikos Konstitucija)
<i>Pilietinės teisės</i>	Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi ir augti. Kiekvieno žmogaus teisė į gyvybę yra pagrindinė teisė, ja remiasi visos kitos teisės, laisvės ir pareigos. (Lietuvos Respublikos Konstitucija)

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (Žin. 1996, Nr. 33-807). Lietuvos Respublikos Konstitucija (Žin. 1992, Nr. 33-1014). Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (Žin. 2003, Nr. 63-2853).

Taigi, vaikai turi teises, kurios akcentuoja būrimąsi į vaikų organizacijas, taip pat pripažįstama susirinkimų laisvė. Galima teigti, kad vaikas turi tokias pilietines, politines, ekonomines, socialines, kultūrinės teises kaip ir suaugęs žmogus.

W.Rigs (2011) nurodo, jog nėra teisių be pareigų, ir atvirkščiai. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (Žin. 1992, Nr. 33-1014) išskiriamos šios vaiko pareigos:

- gerbti savo tėvus, kitus šeimos narius, globoti juos senatvėje, ligos ar kitos negalios atvejais, padėti tėvams ir kitiems paramos reikalingiems šeimos nariams;
- laikytis priimtų elgesio normų mokymo, auklėjimo įstaigose, viešose vietose, darbe, buityje;
- gerbti pedagogus, kitus suaugusiuosius ir vaikus, nepažeisti jų teisių ir teisėtų interesų;
- gerbti ir tausoti kultūros ir istorijos vertybes, gamtą, visuomenės ir privačią nuosavybę

Apibendrinant teigtina, jog vaiko pareiga gerbti savo tėvus, kitus šeimos narius ir globoti juos senatvėje, ligos ar kitokios negalios atvejais, padėti tėvams ir kitiems šeimos nariams, kuriems reikalinga parama, laikytis priimtų elgesio taisyklių mokymo ir auklėjimo įstaigose, buityje, viešose vietose bei darbe. Visgi palyginus su 1 lentelėje pateiktomis vaiko teisėmis, galima pastebėti, jog teisių vaikai turi daugiau ne pareigų. Teisės plačiau analizuojamos ir akcentuojamos visose gyvenimo srityse.

Vaikų teisės įgyvendinamos remiantis vaiko apsaugos politika Lietuvoje, kurią sudaro:

- piniginė socialinė parama vaikams (ir jų šeimoms);
- socialinės paslaugos;
- vaikų teisių apsaugos sistema;
- globos sistema (Vaikų teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996).

I. Roagna (2008) išskiria aštuonias atskiras vaiko gerovės sritis:

- 1) *materialinė padėtis* turi didelį poveikį jo vystymuisi ir gerovei;
- 2) *būstas* atspindi vaikų gyvenimo sąlygas ir jo problemas;
- 3) *sveikata*;
- 4) *subjektyviai suvokiama gerovė*;
- 5) *švietimas*: mokymosi rezultatai, lavinimasis, įsidarbinimas;
- 6) *santykių kokybė šeimoje ir santykiai su vienmečiais*;
- 7) *pilietinis dalyvavimas*, pilietiniai interesai;
- 8) *rizika ir sauga*, į šią sritį įtraukti vaikų mirtingumas ir smurto patirtis.

Taigi, vertinant daugelio autorių nuomonę dėl vaiko teisių lygiavertiškumo žmogaus teisėms, galima pažymėti, jog vaikas pripažįstamas kaip pilnavertis ir savarankiškas asmuo, visgi reikalaujantis

ypatingos priežiūros, apsaugos. Atsižvelgiant į vaiko pažeidžiamumą, turi būti kreipiamas ypatingas visuotinis dėmesys į jo apsaugą ir priežiūrą.

1.2. LR Dokumentų, įteisinančių vaiko teisių apsaugą analizė

Lietuvoje vaiko teisės yra įtvirtintos tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygiu. Ž. Jonynienė (2009), pažymi, jog deklaracijomis apibūdinami ir akcentuojami socialiniai principai pabrėžiant vaiko teisių užtikrinimą. Daugelio šalių nacionaliniai įstatymai gali nurodyti visai kitus socialinius principus. Todėl, anot minėtos autorės, vaiko teisių deklaracijos neturėjo didelio poveikio vaiko situacijos visuomenėje kaitai. 1989 m. priimta Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija lėmė pakitimus šioje srityje.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (1989) – tai pirmasis dokumentas, kuris įvardijo ir įtvirtino „*vaiko dalyvavimo teisę, įpareigojančią žmones išklausti ir gerbti vaiko nuomonę, paisyti jos priimant vaikui svarbius sprendimus; kurti pasaulį vaikams bendradarbiaujant su vaikais*“ (Jonynienė, 2009). Vaiko teisių konvencija remiasi pagrindiniais principais, kurie reikšmingi visai Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo sistemai (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. *Principai, užtikrinantys vaiko teisių apsaugą*

<i>Principas</i>	<i>Apibūdinimas</i>
Nediskriminavimas (2 str.)	Valstybės pareiga yra apsaugoti vaikus nuo bet kokių diskriminacijos formų ir taikyti pozityvias priemones jų teisėms plėtoti. Vaikai neturi patirti diskriminacijos „nepriklausomai nuo vaiko, jo tėvų arba teisėtų globėjų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, etninės ar socialinės kilmės, turto, sveikatos, luomo ar kokių nors kitų aplinkybių.
Svarbiausia – vaiko interesai (3 str.)	Imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksnių, svarbiausia yra jo ar jos interesai. Vaiko interesų prioritetą yra Vaiko teisių konvencijos kartinis akmuo. Jis atspindi esminį Vaiko teisių konvencijos aspektą: prieštaravimą tarp pažeidžiamo ir pilnateisio vaiko. Viena, vaikai yra pilnateisiai žmonės, turintys teisę paveikti dalykus, įtakojančius jų gyvenimus. Kita, vaikai yra pažeidžiami ir jiems yra reikalinga ypatinga parama ir apsauga.
Vaiko teisė gyventi ir vystytis (6 str.)	Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi. Valstybės pareiga užtikrinti vaiko teisę gyventi ir sveikai vystytis. Pagrindinė Vaiko teisių konvencijos idėja – vaikai turi savyje potencialą vystytis. Šis straipsnis konstatuoja, kad visiems vaikams turi būti leista ir padedama vystytis pilnai išnaudojant savo galimybes. Vaiko vystymasis turi būti visapusiškas: fizinis, pažintinis, emocinis, socialinis, kultūrinis bei dvasinis.
Vaiko pažiūros (12 str.)	Berniukai ir mergaitės turi teisę reikšti nuomonę turinčiais jam įtakos klausimais (dalyvauti priimant juos liečiančius sprendimus). Kartais šis principas dar vadinamas dalyvavimo visuomenės gyvenime principu.

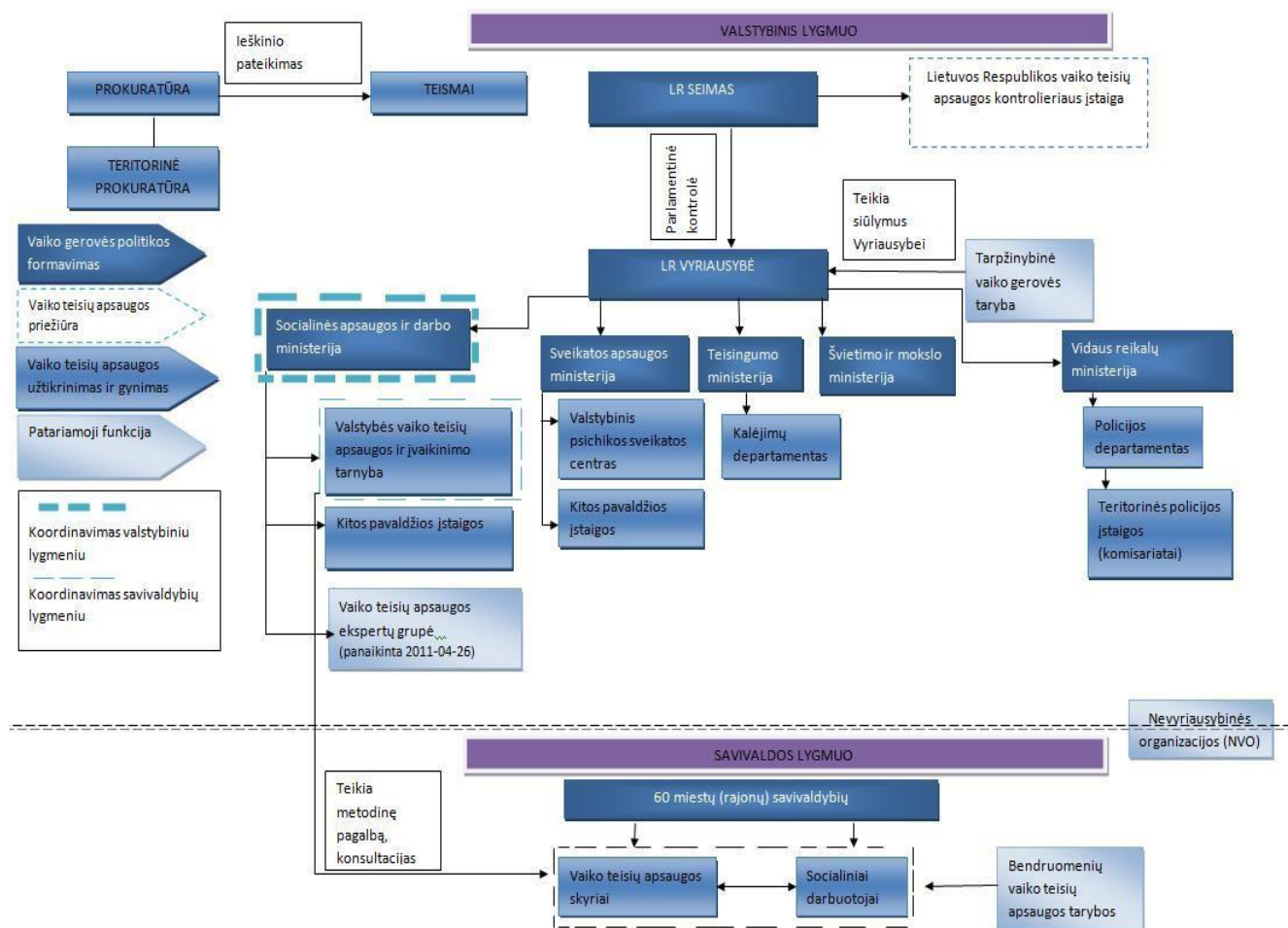
Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 2,3,6,12 straipsniais

2 lentelėje paminėti straipsniai įpareigoja vyriausybes užtikrinti, kad būtų teiraujamosi vaikų nuomonės ir į ją atsižvelgiama. Bet kokio amžiaus vaikams reikia leisti išreikšti savo požiūrį jiems

tinkamu būdu (Poneliene, 2010). Konvencijoje numatyta beveik 50 vaiko teisių. Svarbiausios iš jų, turinčios išskirtinę reikšmę jauno žmogaus socialinės raidos procesui:

- teisė gyventi,
- teisė mokytis,
- teisė į gerovę,
- teisė būti saugiam (Bačiulienė, Zaborskis, 2004).

Svarbūs žingsniai vaiko politikoje buvo žengti priimant LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą (1996 m.) ir Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymą (2000 m.), kadangi šie įstatymai nagrinėja su vaikais susijusius klausimus. LR vaiko teisių apsaugos institucijų sistema pavaizduota 1 paveiksle.

1 pav. LR vaiko teisių apsaugos institucijų sistema

Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita „Ar efektyviai organizuota vaiko teisių apsauga“, 2012 m.

Analizuojant vaiko teisių apsaugos politiką Lietuvoje pažymėtina, jog Lietuvoje vaiko apsaugos politika formuoja valstybė ir jos institucijos, vietos savivaldos institucijos visuomeninės organizacijos,

kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga, remiantis universalių ir regioninių organizacijų priimtais dokumentais. Valstybė ir vietos savivaldos institucijos skatina ir remia savanorišką visuomeninių organizacijų, taip pat tradicinių bei valstybės pripažintų religinių bendruomenių veiklą vaiko teisių apsaugos srityje. Valstybė ir vietos savivaldos institucijos steigia ir finansuoja vaiko teisių apsaugos institucijas (tarnybas), organizuoja jų veiklą.

Pažymėtina, jog Lietuva yra prisijungusi prie daugelio tarptautinių ir Europos konvencijų ir sutarčių (Krasauskaitė, 2010):

- 1980 m. Konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų,
- 1996 m. Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje ir kt.

Galima išskirti svarbiausius Lietuvos vaiko teisių apsaugos politikos tikslus (Butvilas, 2008):

1) formuoti vaiko politiką rengiant vaiko teisių apsaugos įstatymų, jų papildymų bei pakeitimų projektus ir t.t.

2) rūpintis, kad būtų tinkamai įgyvendinami JT Vaiko teisių konvencijos, LR įstatymų, kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teises, jo interesų apsaugą, reikalavimai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė vaiko teisių apsaugos ir jų gynimo srityje: rengia ir teikia Seimui svarstyti įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, tvirtina programas, vykdo įstatymus bei teisės aktus, nustatyta tvarka priskiria vienos ministerijos kompetencijai vaiko teisių apsaugos valdymo sritį ir nustato kitų ministerijų kompetenciją. Ministerijos vaiko teisių apsaugos srityje formuoja bei įgyvendina vaiko teisių apsaugos politiką ir kartu su kitomis valstybės bei savivaldybių institucijomis užtikrina tinkamą vaiko teisių apsaugą, teikia metodinę paramą savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, vykdo įstatymuose, teisės aktuose ir ministerijos nuostatuose numatytas funkcijas. Vaiko teisių apsaugą savivaldybėse garantuoja atitinkamos savivaldybių tarybos, vietos savivaldos vykdomosios institucijos, vaiko teisių apsaugos institucijos (tarnybos), policijos nepilnamečių (jaunimo) reikalų inspektoriai, taip pat mokyklos ir kitos institucijos, kurios rengia ir įgyvendina vaiko teisių apsaugos, vaikų teisės pažeidimų prevencijos priemones. Visuomeninė vaiko teisių apsauga vykdoma bendradarbiaujant visuomeninėms organizacijoms su valstybės, vietos savivaldos institucijomis, laikantis šio įstatymo bei kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių apsaugą, nuostatų. Prie savivaldybių tarybų veikia savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybos. Jas sudaro ir jų nuostatus tvirtina savivaldybių tarybos. Savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybas sudaro vietos savivaldos institucijų, vaiko teisių apsaugos institucijų, policijos nepilnamečių reikalų inspektorių,

švietimo, vaiko globos įstaigų atstovai, taip pat į tarybą gali įeiti vaikų (jaunimo) organizacijų ar mokyklų moksleivių tarybų, vaiko teisių apsaugos srityje veikiančių visuomeninių organizacijų ar tradicinių bei valstybės pripažintų religinių bendruomenių ir kitų įstaigų bei organizacijų atstovai.

1994-aisiais Lietuvoje pradėta kurti Vaiko teisių apsaugos tarnybų sistema. 1996 metais buvo priimtas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kuris numato pagrindines vaiko teises, laisves ir pareigas. 2000 m. priimtas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas, įsteigta Įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Vaiko teisių kontrolieriaus įstaiga, Šeimos, vaikų ir jaunimo departamentas. Įsigaliojo naujasis Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksas ir daugybė kitų. Patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai, Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, naujasis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.

Ikimokyklinį ugdymą reglamentuojantys teisės aktai:

- **Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.** (1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489; 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281 *(ikimokyklinis ugdymas įteisintas kaip atskira švietimo sistemos struktūros dalis)*)
- **Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija** (Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20 d. nutarimas Nr. IX-1569 *(numatyti pagrindiniai vaiko geros politikos siekiai vaiko aprūpinimo, vaiko dalyvavimo ir vaiko apsaugos srityse, nurodytos vaiko gerovės įgyvendinimo strateginės gairės)*)
- **Dėl vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo patvirtinimo** (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 1509 *(pateikta pateikti tarpinstituciniu bendradarbiavimu pagrįstos kompleksinės pagalbos teikimo vaikui ir jo tėvams (globėjams) schema ir reglamentuotas jos įgyvendinimas)*)
- **Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas** (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK-627 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 *(nurodomi reikalavimai ikimokyklinio ugdymo programai)*)
- **Rekomendacijos savivaldybėms dėl centralizuoto vaikų priėmimo į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes** (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. birželio 25 d. įsakymas Nr. ISAK-918 *(pateikiamos rekomenduojamos priėmimo į ikimokyklines grupes taisyklės, duomenų bazės apie švietimo įstaigas, vykdančias*

ikimokyklinį ugdymą, ir vaikus, lankančius ir pageidaujančius lankyti šių įstaigų priešmokyklinio ugdymo grupes, kūrimas ir tvarkymas)

- **Pavyzdinis auklėtojo pareigybės aprašymas** (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. lapkričio 11 d. įsakymas Nr. ISAK-2249 (*reglamentuota auklėtojo, įgyvendinančio ikimokyklinio ugdymo programą, profesinė veikla*))
- **Privalomo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas** (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-735/A1-208 (*reglamentuotas privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymas, skyrimas ir finansavimas*))
- **Švietimo pagalbos ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančiai šeimai teikimo tvarkos aprašas** (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. birželio 4 d. įsakymas Nr. ISAK-842 (*reglamentuotas švietimo pagalbos ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančioms šeimoms teikimas*)).
- **Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašas** (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymas Nr. V-774; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. spalio 24 d. įsakymas Nr. V-960; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. V-944; (*nustatyti reikalavimai mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio ugdymo programą*)).
- **Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašas** (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. gruodžio 19 d. įsakymas Nr. V-1254; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 7 d. įsakymas Nr. V-726 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. gruodžio 18 d. įsakymas Nr. V-1229; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. kovo 2 d. įsakymas Nr. V-167; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakymas Nr. V-791 (*nustatyti ikimokyklinio ugdymo pedagogo tarnybinių atlyginimų koeficientai, darbo apmokėjimo sąlygos*)).
- **Mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimo ir paskirstymo metodika** (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. rugpjūčio 28 d. nutarimo Nr. 790 redakcija (*reglamentuotas mokinio krepšelio lėšų apskaičiavimas ir paskirstymas mokinių, besimokančių pagal ikimokyklinio ugdymo programą, mokymo reikmėms tenkinti*)).

- **Lietuvos higienos norma HN 75:2010 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“** (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymas Nr. V-313 (*nustatyti pagrindiniai įstaigų, įmonių ar grupių, kurios vykdo ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas, ugdymo proceso organizavimo sveikatos saugos reikalavimai*)).
- **Švietimo aprūpinimo standartai** (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V-2368 (*nustatyti reikalavimai, kaip kurti ir turtinti materialiąją mokyklos aplinką, tinkamą siekti ikimokyklinio ugdymo programoje numatytų tikslų*)).
- **Maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašas** Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. lapkričio 11 d. įsakymas Nr. V-96; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. V-563; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V-769; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. V-591; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 27 d. įsakymas Nr. V-998 (*nustatyti ikimokyklinio amžiaus vaikų maitinimo organizavimo ikimokyklinėse ugdymo mokyklose reikalavimai*))

Apibendrinant galima pažymėti, jog vaiko teisių užtikrinimui egzistuoja daugybė teisės aktų reglamentuojančių vaiko teises ir jų apsaugą. Bet susidarius situacijai, kurios metu reikia užtikrinti vaiko teisių apsaugą, neretai susiduriama su problemomis, kuomet priimtų teisės aktų nepakanka. Pagrindinę įtaką vaiko teisių užtikrinimui turi šeima, aplinka supanti vaiką, mokykla ir pan. Toliau darbe ir aptariama būtent šių subjektų reikšmė vaiko teisių užtikrinimui.

1.3. Šeimos vaidmuo užtikrinant vaiko teises

Šeimos kaip socialinės sistemos funkcionavimo unikalumas siejamas su šeimos struktūra, kurią nusako santykis tarp šeimos narių. Santykis apibūdinamas kaip galia vienas kitą veikti (Jovaiša, 2009). Tėvų ir vaikų santykis įprasmina abipusės kaitos, kaip socializacijos vyksmo, potencialą, todėl santykis abiem sąveikos dalyviams kaskart suteikia naują patyrimą, kuris toliau veikia jų tolesnį gyvenimą, sudarydamas prielaidas save realizuoti ir aktualizuoti. Tėvų santykis vaiko atžvilgiu atspindi savęs tęstinumą vaikuose, prierašumą, meilę, globą, atsakomybę, motinystės / tėvystės vaidmens pobūdį, taip pat abiejų tėvų tarpusavio teises bei pareigas vaikui.

Šeima yra geriausia aplinka vaikui augti ir vystytis (Aramavičiūtė, 2005), tėvų ir vaiko santykis yra prielaida abipusiems poreikiams – tėvų – tėvystės, bendravimo, emociniams, vaikų – fiziologiniams, saugumo, bendravimo ir kitiems, patenkinti, o jų tarpusavio ryšys apibrėžtas šeimos gyvenimo kategorija, kuri išreikšta kiekvieno asmens teise į pagarbą šeimos gyvenimui. Tačiau *kaip* poreikiai bus patenkinti, priklausys nuo šeimos narių tarpusavio teisių ir pareigų vienas kitam įgyvendinimo. Tėvų valdžia – teisinė kategorija, apibrėžiama kaip tėvų teisės ir pareigos vaiko atžvilgiu ir kildinama iš vaiko teisių. Vaiko teisės yra prigimtinės, o tėvų teisės ir pareigos yra išvestinės, kylančios iš vaiko teisių. Vaiko teisės apibrėžtos vienodai visiems asmenims, turintiems vaiko teisinį statusą ir jų turinys išlieka toks pat nepriklausomai nuo aplinkos sąlygų, kuriomis vaikas gyvena, nuo artimosios aplinkos ypatumų, t. y. ar vaikas turi biologinius tėvus, ar globėjus, ar įtėvius, ar tam tikru momentu jam globa nenustatyta. Tėvų teisių ir pareigų vaikui paskirtis yra užtikrinti vaiko gerovę, todėl vaiko teisių įgyvendinimo požiūriu vaiko teisių įgyvendinimas yra tėvų veiklos ar neveikimo vertinimo pagrindas (Pivorienė, Miliauskienė, 2006).

Autonomiškumas yra būtina šeimos gyvavimo, santykių puoselėjimo, tradicijų kūrimo, saviraiškos sąlyga, pagrindžianti jos unikalumą, todėl tėvų teisių ir pareigų turinyje apibrėžtos tik bendrosios nuostatos, veikimo gairės, sudarant galimybes kurti ir puoselėti šeimos gyvenimą bei plėtoti šeimos ryšius (Buzaitytė-Kašalynienė, 2004). Valstybė palieka pačiai šeimai pasirinkti gyvavimo pobūdį, tarpusavio santykių charakteristikas, kurios reiškiasi šeimos tradicijų kūrimu, vaikų ugdymo, bendravimo stilių pasirinkimu ir pan. Šeimos gyvenimo kūrimas priklauso nuo atskirų asmenų veikimo, todėl svarbu pažymėti ne tik šeimos, bet ir kiekvieno asmens autonomiškumą, kaip interesą priimti reikšmingus sprendimus jų pačių gyvenime, remiantis savo vertybėmis, supratimu ir tokiu būdu laisvai įgyvendinti gyvenimiškus planus be kitų įsikišimo (Brock, 2005). Taigi ne tik šeimos, bet ir atskirų jos narių autonomiškumas yra šeimos gyvenimo kūrimo prielaida.

Būtent iš šeimos vaikas atsineša požiūrį į mokymąsi. Jei tėvai vertina išsilavinimą, siekia tobulintis, mažieji tai pastebi ir imituoja. Tačiau vien to nepakanka. Reikia išmokyti vaikus spręsti problemas, įveikti sunkumus, užbaigti darbus, išugdyti atsakomybę. Visa tai vėliau reikalinga kasdienėje mokymosi veikloje (Durant, 2011).

Vaiko teisių įgyvendinimas turi būti aktyvus procesas. Ugdymui tinkami visi šio amžiaus vaikams tinkami metodai, kurie leidžia vaikui įgyti supratimą ir asmeninę patirtį (nuostatas, įgūdžius, įpročius), kai jis pats aktyviai veikia, ieško, dalyvauja, sprendžia. Dažniausiai vaikai savo teises

išmoksta perimdami suaugusiųjų perduodamą informaciją, todėl labai svarbi tinkama aplinka, dalyvavimas veikloje, kuri ugdo tinkamas nuostatas ir įgūdžius (Buzaitytė-Kašalynienė, 2004).

I. Tamutienės (2005) teigimu, vaiko teisių mokymo turinys tiek šeimoje, tiek mokykloje, turi remtis Vaiko teisių konvencijos turiniu, kuris orientuotas į:

- išlikimo teises (teisė gyventi, patenkinti svarbiausius poreikius, turėti maisto, būstą, tinkamas gyvenimo sąlygas, prieinamą medicininį aptarnavimą);
- raidos, augimo teises (vaiko galimybių plėtojimą, užtikrinančią teisę mokytis, turėti laisvo laiko, dalyvauti kultūrinėje veikloje, gauti reikiamą informaciją, teisę į minties ir sąžinės laisvę);
- globos, saugumo teises (teisė būti apsaugotam nuo visų netinkamo elgesio, išnaudojimo formų, aplaidaus elgesio. Tai apima vaikų darbo, agresyvaus elgesio su vaikais, seksualinio išnaudojimo ir kitas problemas);
- dalyvavimo teises: teisė aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime, laisvai reikšti savo mintis, vertinti dalykus, susijusius su pačių vaikų gyvenimu, teisė, plečiantis vaiko gebėjimams, supratimui, vis labiau įsitraukti į aktyvią visuomeninę veiklą.

R. Pocevičienė (2007) išskiria tokias ugdymui ir raiškai palankias aplinkos sąlygas:

- aplinkos, kupinos tarpusavio supratimo, lygiateisiškumo, pagarbos, pasitikėjimo ir besąlygiško priėmimo, sukūrimas;
- aplinkos, kai vaikas visoje savo veikloje jaučiasi žmogumi ir kiekvienąsyk gali įsisąmoninti save, savarankiškai apsispręsti, ką ir kaip toliau daryti, jaustis atsakingam dėl savo pasirinkimo, jaustis reikšmingam ir pan.;
- dorinės bendruomenės klasėje sukūrimas, padedant mokiniams geriau pažinti vienas kitą, mokant gerbti ir rūpintis vienas kitu, ugdant narystės ir atsakingumo už grupę jausmus;
- sąmoningos drausmės kūrimas ir palaikymas;
- turiningos vaikų veiklos organizavimas tarpusavio pagalbos ir bendradarbiavimo pagrindu;
- susidariusių ir sukurtų problemų elgesio pasirinkimo situacijų sudarymas;
- kooperuojamojo mokymo organizavimas;
- kokybiško atlikimo gebėjimo ugdymas;
- ugdomojo turinio panaudojimas;
- mokyklos dorinės kultūros kūrimas ir puoselėjimas;
- mokyklos, šeimos ir visuomenės partnerystės doriniame ugdyme akcentavimas.

Šeimos ir ugdymo įstaigos uždaviniai yra bendri, todėl šeima turi padėti ugdymo įstaigai, o ugdymo įstaiga - šeimai. Labai svarbi šeimos ryšių su ugdymo įstaiga sąlyga – teigiamas tėvų požiūris į pedagogus. Teigiamas požiūris į ugdymo įstaigą pasireiškia tėvų nenutrūkstamu rūpinimusi savo vaikais, bendravimu pedagogais (Breidokienė, Ignatavičienė, 2010).

Siekiant, kad vaikas šeimoje jaustųsi saugus, mylimas, suprastas, palaikomas ir užjaučiamas, tėvai turėtų žinoti, kad kiekvienas vaikas nori būti mylimas, globojamas, jaučia didelį bendravimo poreikį, o tėvų elgesys su vaiku ir tarpusavio santykiai tampa jam pavyzdžiu, kuris įtakos jo socialinius vaidmenis ir elgesį tolimesniame gyvenime. Vyriausybė dažnai yra linkusi nesikišti į asmeninį šeimos gyvenimą siekdama užtikrinti asmenų privatumą. Tai gana teisingas požiūris, tačiau konsultacinė ir informacinė pagalba tėvams apie tai, kaip išvengti vaiko teisių pažeidimų, konfliktų ir kaip palaikyti harmoningus šeimos narių tarpusavio santykius, yra būtina.

1.4. Vaiko teisės ugdymo įstaigoje ir jų pažeidimų priežastys

Švietimo sistema, anot R. Buloto (2003), turi galimybių ne tik padėti konkrečiam vaikui išspręsti jo problemas, bet ir užkirsti kelią daugelio problemų atsiradimui. Socioedukacinė veikla yra viena iš pedagogo profesinės veiklos sričių, kuria kryptingai siekiama padėti vaikui įsisavinti sociokultūrinę patirtį jo socializacijos procese, sudaromos sąlygos jo asmenybės savirealizacijai.

Tuo pačiu tai yra ir prevencinė veikla, ugdant socialiai brandžią asmenybę. Švietimo sistema – labai svarbus vaiko socializacijos institutas, kuriam tenka didelė atsakomybė už vaiko asmenybės visavertį vystymąsi. Progresyvi švietimo sistemos reforma sukuria tvirtą pamatą laisvo, kūrybiško, savarankiško ir atsakingo žmogaus ugdymuisi. Vaikams pradėjus lankyti ugdymo įstaigą, jų akiratis prasiplečia, o bendraamžių grupė įgauna vis didesnę reikšmę vaikų socialiniame gyvenime. Todėl santykiai įstaigoje, kaip vienoje svarbiausių ir reikšmingiausių vaiko socializacijos institucijų, perteikiančių ir papildančių šeimoje puoselėjamas vertybes. Tai jos bendruomenės narių bendravimo palaikymas, plėtojimas, tarpusavio supratimas, bendradarbiavimas siekiant bendrų tikslų, taip pat sąveikaujančių

individue savitumo atsiskleidimas bei kiekvieno jų vertės pripažinimas. T. Butvilo (2008) teigimu, pedagogas yra pagrindinis vaikų ir kitų bendruomenės narių tinkamų santykių iniciatorius, palaikytojas ir užtikrintojas. Todėl nuo asmeninių pedagogo savybių ir jo gebėjimų organizuoti bei palaikyti tinkamus santykius, daug priklauso ir vaikų socializacijos palankumas.

Ugdymosi įstaiga - specifiskai organizuota bendruomenė, nes ji – jaunosios kartos visapusiško mokymo ir lavinimo veiksnys, susijęs su socialine aplinka (Čepulienė, Senkus, 2010). Nustatyta didžiulė fizinės, psichologinės ir socialinės aplinkos įtaka vaiko savijautai, sveikatai, intelektiniam bei socialiniam vystymuisi. Šiandieninės ikimokyklinės ugdymosi įstaigos tikslai ir uždaviniai siejami su humanizmo principu – gebėjimu kurti saugią aplinką vaiko prigimtinėms galioms ir gebėjimams atskleisti, socialiniams įgūdžiams ugdyti. I. Leliūgienės teigimu (2003): ikimokyklinės ugdymosi įstaigos veiklos principai grindžiami:

- vaikystės kaip labai svarbaus amžiaus tarpsnio praturtinimas nauja socialine patirtimi, prievartos ir smurto vaiko atžvilgiu netaikymas, demokratiškas elgesys;
- vaiko laisvė pasirinkti;
- nekonfliktinis bendravimas;
- optimistiškas nuteikimas, mokymas džiaugtis, kantrumas, abipusė pagalba;
- geri kontaktai su tėvais;
- platus edukacinių programų pasirinkimas, socialinė adaptacija prie nuolat kintančių sąlygų ir kt. (Leliūgienė, 2003).

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvenciją pasirašiusios valstybės dalyvės siekdamos įgyvendinti vaiko teisę mokytis susitarė, kad jos (Sakalauskas, 2008):

- įveda nemokamą ir privalomą pradinį lavinimą;
- skatina tobulinti įvairias lavinimo formas, rūpinasi, kad jis būtų prieinamas visiems vaikams, ir imasi tokių priemonių, kaip nemokamo lavinimo įvedimas, o prireikus ir finansinės paramos teikimas;
- užtikrina mokomosios, profesinės bei orientuojamosios informacijos ir medžiagos prieinamumą visiems vaikams;

Pagal Konvencijos reikalavimus drausmė ugdymosi įstaigoje turi būti palaikoma tik metodais, atspindinčiais pagarbą vaiko orumui, o lavinimo tikslai turi būti:

- kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus;
- ugdyti pagarbą žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, taip pat principams, paskelbtiems Jungtinių Tautų Organizacijos įstatuose.

D. Bubelienė ir T. Sakalauskaitė (2007), remiantis Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, išskiria tokias vaikų teises ugdymosi įstaigose:

- savo nuomonės reiškimą;
- dalyvavimą ugdymo įstaigos veikloje;
- visapusišką vaiko asmenybės, talento ir protinių bei fizinių gebėjimų ugdymą;
- savarankišką apsisprendimą atsižvelgiant į jo subrendimo lygmenį;
- teisę būti sveikam;
- asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę;
- poilsį ir laisvalaikį bei jo amžių atitinkančius pramoginius renginius, kultūrinį gyvenimą;
- informaciją;
- individualybę ir jos išsaugojimą;
- tinkamas gyvenimo sąlygas;
- valstybės paramą ir išlaikymą;
- mokslą.

Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadovo (2002) 29 straipsnyje akcentuojama: „kad vaiko lavinimo tikslas turi būti:

a) kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus;

b) ugdyti pagarbą žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms <...>;

c) ugdyti vaiko pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui, kalbai ir vertybėms; šalies, kurioje vaikas gyvena; civilizacijoms, kurios skiriasi nuo jo paties civilizacijos;

d) parengti vaiką sąmoningam gyvenimui laisvoje visuomenėje, pagrįstam supratimo, taikos, pakantumo, vyrų ir moterų lygiateisiškumo, visų tautų, etninių, nacionalinių ir religinių grupių, taip pat vietinės kilmės asmenų draugystės principais; <...>“

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011) teigiama, kad švietimas – prioritetinga valstybės remiama visuomenės raidos sritis. Jis grindžiamas humanistinėmis tautos ir pasaulio kultūros vertybėmis, demokratijos principais bei visuotinai pripažintomis žmogaus teisėmis ir laisvėmis. Nors švietimo sistemos strateginės nuostatos reglamentuoja kiekvieno mokinio teisę gauti kokybiškas ugdymo paslaugas, tačiau ne visada ugdymosi įstaigose vyrauja tinkama socialinė psichologinė

atmosfera, suteikianti galimybę įgyti žinių, ugdytis gyvenime reikalingus gebėjimus. Teisiniai dokumentai taip pat numato pagrindinius principus ir vertybes (solidarumo, atvirumo, supratimo, draugystės, pagarbos, demokratijos), kuriomis turi būti vadovujamasi švietimo įstaigose. Deja, ne visuomet švietimo institucijoms pavyksta užtikrinti pagrindines vaikų žmogiškąsias teises į orumą, asmens apsaugą bei neliečiamumą (Ivanauskienė; Jurkevičiūtė, 2005).

Anot Ž. Jonynienės ir A. Juodaitytės (2006), Lietuvos ugdymosi įstaigose prasčiausiai įgyvendinamos šios vaiko teisės: pagarba vaiko asmenybei, asmeninei nuomonei, jausmams, vaiko autonomiškumas. Šių teisių įgyvendinimas priklauso nuo: bendrojo požiūrio į vaiką ir jo statuso bendruomenėje; realios suaugusiųjų pozicijos vaiko atžvilgiu; atitinkamų suaugusiojo elgesio taktikų su juo. Tai teisės, kurių neįmanoma garantuoti, nepakeičiant visuomenėje žmonių tarpusavio santykių pobūdžio, nes jų įgyvendinimas yra būtina sąlyga demokratinės asmenybės ugdymui(si) ir socializacijai.

Vaiko ugdymo/si procesui svarbu suteikti visuomeniškai reikšmingą prasmę - mokymąsi mokykloje organiškai jungti su gyvenimu šeimoje. Namų ir mokyklos bendradarbiavimą M. Astrauskaitė (2008) apibūdina ne kaip veiklą, o požiūrį, kuris atsiranda tuomet, kai mokykla ir šeima siekia bendrų tikslų.

Vaiko teisių įgyvendinimas L. Stonkevičienės (2011) teigimu, priklauso nuo to, ar mokytojas suvokia vaiko teisių įgyvendinimą kaip būtiną savarankiškos, atsakingos, pasirengusios kurti ir palaikyti demokratinius santykius asmenybės ugdymo dalį; ar supranta kad tai daroma ne vien suteikiant žinias, bet ir ugdant asmenybę, prisiimančią teisę ir atsakomybę bei gebančią jas įgyvendinti. Vaiko teisių mokymo turinys ugdymo įstaigoje kuriamas atsižvelgiant į Vaiko teisių konvencijos turinį, o jam ugdyti taikomi visi šio amžiaus vaikams tinkami ugdymo metodai, o pirmiausia tie, kurie leidžia vaikui įgyti supratimą ir asmeninę patirtį (nuostatas, įgūdžius, įpročius), kai jis pats aktyviai veikia, ieško, dalyvauja, sprendžia ir t. t. mokytojas gali pasirinkti tuos metodus, kurie jo manymu, labiausiai padeda siekti tikslų, tinka mokiniams, yra jam pačiam priimtini:

- Grupinės veiklos metodai: juos taikant, skatinamas bendradarbiavimas, mokoma išklaudyti kitą, atsižvelgti į jį, kartu planuoti, dalytis veikla ir atsakomybe, sieti gebėjimus ir pastangas.
- Diskusijos metodas ugdo klausymo, informacijos analizės įgūdžius, tiksliau pasakoma mintis. Diskusija naudinga ir tuomet, kai norima, kad vaikas pakeistų savo požiūrį.
- Kūrybinės veiklos metodai skatina saviraišką, įvairovę, moko tai suprasti ir toleruoti.
- Praktinės veiklos metodai plėtoja elgesio įgūdžius taikant situacijų modeliavimo, vaidybos elementų taikymą.

Svarbiausia, kad veikla būtų organizuojama taip, kad įgyvendinant vaiko teises, jos nebūtų pažeidžiamos. Kiekvienam mokiniui, kaip ir kiekvienai vaiko teisei, reikėtų leisti būti savimi - išsiskiriančiu ar neišsiskiriančiu iš aplinkos. Vaikas negali būti verčiamas sutikti su kito nuomone, mokytojas gali vaikui tik padėti mokiniui pačiam surasti tiesą. Mokytojas, siekiantis efektyviai įgyvendinti vaiko teises, turėtų dirbti ne tik pamokos metu.

R. Žukauskienės (2007) teigimu, ikimokykliniame amžiuje tobulėja vaiko loginis mąstymas, suvokimas, lavėja vaizduotė, dėmesys ir atmintis, kalbiniai sugebėjimai, plečiasi žodynas, vaikas vis geriau išmano gramatiką. E. P. Zambacevičienės (2006) teigimu, pagrindinė vaiko veikla šiame etape - mokymasis, planingas ir organizuotas, privalomas. Vaikas išmoksta analizuoti savo veiksmus ir juos įvertinti. Šių mokėjimų pagrindu ugdomi labai svarbi pradinuko savybė - refleksija.

Nepažinus vaiko, neišsianalizavus jo individualių gebėjimų, savybių bei poreikių, naujas ugdymas neduos laukiamų ir siekiamų ugdymo/si rezultatų. Tik įvertinus, pažinus vaiką, galima planuoti tolesnius ugdymo žingsnius ir tikėtis sėkmės. Todėl prieš vaikui visapusiškai įsitraukiant į ugdymosi sistemą D. Snieškienės (2008) teigimu, turi būti patenkinti jo pagrindiniai poreikiai, tokie

kaip būstas, maistas ir šiluma. Vaikas turi jaustis saugus. Jam turi būti suteikta galimybė užmegzti socialinius ryšius, bendrauti su žmonėmis ir mokytis socialinių įgūdžių. Mokymo sistemos yra labai priklausomos nuo socialinės sąveikos. Asmenybės ugdymą sąlygoja poveikių vaikui įvairovė, nuolat besikeičianti aplinka, įvairėjantys ir vis augantys vaiko poreikiai. Vaiko ugdymas priklauso nuo šeimos ir mokyklos abipusio sutarimo, pasitikėjimo. S. Dapkienė (2003), remdamasi įvairių mokslininkų, pedagogų tyrimais, įvardija tokias abiejų institucijų partnerystės problemas: reti ir netikslingi tėvų ir mokytojų susitikimai, prastas tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir ugdytojus, tėvų nenoras ar nesugebėjimas auklėti savo vaiką, nepakankama tėvų pedagoginė kultūra, nesuderinti reikalavimai, kuriuos ugdytojai ir tėvai kelia vieni kitiems, mokytojai neįvertina tėvų pagalbos tiek mokymo, tiek auklėjimo srityje, nekuriama klasės tėvų bendruomenė, neįvairios klasės auklėtojo ir šeimos bendradarbiavimo, pedagoginio tėvų švietimo formos.

Apibendrinant galima išskirti šiuos reikalavimus, keliamus šeimai ir ugdymo įstaigai:

1. *Gerai pažinti vaiką.* Tik gerai pažįstant vaiką galima jį tinkamai auklėti. Būtina atidžiai stebėti vaiką, analizuoti jo poelgius, norus, poreikius, gebėjimus, interesus, kad galėtume išvengti netikėtumų, palengvintume vaikui apsisprendimo kelią, apsaugotume nuo neapgalvotų klaidingų žingsnių.

2. *Tinkamai numatyti auklėjamuosius tikslus.* Kuo šeima ir ugdymo įstaiga turės aiškesnius ir realesnius tikslus, tuo vaiko auklėjimo ir jų socializacijos procesas vyksta sklandžiau.

3. *Būti pavyzdžiu vaikams.* Nei vienas suaugęs negalės ugdyti vaiko savybių, jeigu jis pats jų neturės. Būdingos savybės: meilė ir rūpestingumas, atkaklumas ir ryžtingumas, kantrybė ir atlaidumas, entuziazmas, aistra ir užsidegimas, sąžiningumas ir stropumas, rūpestingumas ir optimizmas ir daugelis kitų, kurių reikšmingumas vaikui akivaizdus.

4. *Vengti neigiamų savybių*: abejingumo, delsimo ir dykinėjimo, kaltinimo, kritiškumo, nedoro elgesio, tingumo, pykčio ir t.t.

5. *Permaštyti vertybes*. Vienintelis būdas išmokyti vertybių yra jomis gyventi. Prie dorinių vertybių, sudarančių etinį meilės turinį, pagarba, dėmesį, palankumą žmogui, jautrumą, supratimą, užuojautą, gailestingumą, pareigingumą, atsakingumą, teisingumą, sąžiningumą, savikritiškumą, ištikimybę, savitvardą, altruizumą.

1.5. Socioedukaciniai aspektai, užtikrinantys vaiko teisių įgyvendinimą

G. Kvieskienė (2011) pabrėžia socializacijos proceso svarbą asmenybei. Šio proceso metu asmenybę gali

įtakoti įvairiausios elgesio normos. Pasak autorės, socializacijos procesas nevyks sklandžiai jei vyraus:

- auklėjimo klaidos šeimoje;
- atstūmimas ir izoliacija bendraamžių grupėje;
- nesėkmės ir neigiamų vertinimų vyravimas mokykloje;
- žiniasklaidos priemonėse demonstruojamas smurtas ir prievarta.

Daugiausia problemų keliančios priežastys atsiranda dėl auklėjimo klaidų šeimoje (Kvieskienė, 2004). Socialinė edukacija suprantama, kaip į edukacines priemones orientuoti būdai, kuriais siekiama integruoti vaikus į socialinę aplinką (Leliūgienė, 2003).

Socioedukacija - tai veikla, kurios tikslas užtikrinti vaiko socializaciją supančioje aplinkoje bei ją integruoti, padėti prisitaikyti prie visuomenės pokyčių (Krasauskaitė, 2010). Panaši ir mokslininko J. Ruškaus nuomonė, jog socioedukacija – kompleksinė veikla, kuri numato visavertę priemonių ir galimybių įtraukimą formuojant asmenybę. Apibendrinant pateikiama socialinės edukacijos apibrėžtis, galima teigti, kad socialinė edukacija suprantama, kaip edukacinėmis priemonėmis besiremianti veikla, nukreipta į visapusišką ugdytinio galių plėtojimą ir ugdymą, užtikrinant ugdytinio socializaciją, teisių įgyvendinimą padedant ugdytiniam prisitaikyti prie visuomenės. Socialinio - edukacinio darbo tikslas - vaiko gerovės užtikrinimas, sudarant galimybę sveikai ir saugiai gyventi, įgyti žinių ir tobulinti savo gebėjimus (Kvieskienė, 2005).

Mokykla yra vaiko socializacijos institucija, kuri siekia sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui įgyti jo prigimtį atitinkantį išsilavinimą, todėl svarbu užtikrinti visapusišką socialinės pedagoginės pagalbos vaikams teikimą (Kvieskienė, 2003). Socioeducaciniai aspektai ikimokyklinėje įstaigoje pateikiami 3 lentelėje.

3 lentelė. Socioeducaciniai aspektai ikimokyklinėje įstaigoje

Veikla	Veiklos aprašymas
Individualus darbas su ugdytiniais	<i>Analizuoti ugdytinio interesus, charakterio, pažinimo procesų ypatumus, šeimyninių sąlygų, bendravimo, sveikatos būklę; skatinti ir organizuoti ugdytinių dalyvavimą meninės saviraiškos būreliuose, klubuose, centruose; koordinuoti ugdytinių informacinius interesus.</i>
Darbas su kitais pedagogais	<i>Organizuoti ir skatinti pedagogus dalyvauti kūrybinėje veikloje; tobulinti ugdytinių ir pedagogų bendravimo įgūdžius įvairių renginių, užsiėmimų metu;</i>
Auklėjamosios aplinkos ir ikimokyklinės buities organizavimas	<i>Drauge su įstaigos bendruomene kurti bendravimo grupėje ir už grupės ribų taisykles;</i>
Tarpinstitucinės veiklos organizavimas ir koordinavimas	<i>Burti tėvus, pedagogus, būrelių, organizacijų vadovus bendram tikslui ir inicijuoti tokio sambūrio veiklą; telkti specialistų, gebančių padėti spręsti iškilusias problemas, komandą ir koordinuoti jos veiklą.</i>

Šaltinis: sudaryta darbo autorės remiantis G.Kvieskien (2005).

Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) pabrėžiama, jog ikimokyklinis ugdymas tenkina pagrindinius vaiko poreikius – saugumo, aktyvumo ir saviraiškos. Jo uždavinys yra skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą bei saugoti ir stiprinti vaiko sveikatą. Iki mokyklos vaikas gali būti ugdomas šeimoje, lopšeliuose (iki 3 metų) ir darželiuose (iki 6-7 metų). Vaikai ikimokyklinėje įstaigoje ugdomi pagal tam tikras programas, tačiau programos nėra griežtos. Kiekviena įstaiga gali pasirinkti konkrečią ugdymo sritį. Tačiau, kad ir kokia būtų ikimokyklinės įstaigos ugdymo pagrindinė sritis, vaikai supažindinami su įvairiomis temomis, neapleidžiant ir švietimo apie žmogaus teises. Labai mažų vaikų švietimas apie žmogaus teises visai neapima abstrakcijų mokymo, jo metu distiliuojamos mažos patirties dozės, jis nereikalauja jokių efektingų veiksmų žmogaus teisėms įamžinti, o tik kasdieninės rutinos, santykių ir kontaktų tinklo, apdairiai perpinto su žmogaus teisių etika. Švietimas apie žmogaus teises pasireiškia daugelyje programų, kuriose gali būti integruojamos temos, susijusios su vaiko teisėmis:

1. Ankstyvojo ugdymo programa (Backūnaitė, 2008) skirta vaikams nuo gimimo iki 3 metų. Jos tikslas - garantuoti svarbiausias vaiko teises. Trejų metų vaikas pradeda suvokti turįs nuo kitų atskirą savo norų, jausmų, minčių pasaulį. Tyrinėja, kas jis: berniukas, mergaitė, koks jis, ką jis geba. Pagal Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 9 straipsnį, pasireiškia vaiko teisė į individualybę ir jos išsaugojimą. Vaikas siekia vis didesnio savarankiškumo: „Aš pats“. Prasideda

vaidmeninių žaidimų era, leidžianti pasitelkus vaizduotę tyrinėti suaugusiųjų pasaulį, tuo pat metu tobulinant ir save, todėl plėtojama Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 16 straipsnio 2 dalies vaiko teisė į poilsį ir laisvalaikį: „vaikui turi būti sudarytos sąlygos ir galimybės žaisti“. Mažieji supažindinami su Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 8 straipsniu, kuriame teigiama, kad vaikas turi teisę būti sveiku, todėl šioje programoje plėtojama sveikatos saugojimo kompetencija. Taigi, net patys mažiausieji gali būti netiesiogiai supažindinami su žmogaus teisėmis.

2. Ikimokyklinio ugdymo metodinėse rekomendacijose (2015) vaikystė vertinama kaip nepakartojama žmogaus gyvenimo vertybė, o kiekvienas vaikas – unikalus, todėl siekiama atsižvelgiant į kiekvieno vaiko kultūrinę ir socialinę patirtį, individualias galimybes, padėti jam integruotis į visuomenę. Taip vaikai supažindinami su Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 14 straipsniu, kuriame teigiama, kad vaikas turi socialines teises ir su to paties įstatymo 9 straipsniu, kuris skelbia, kad vaikas turi teisę į individualybę ir jos išsaugojimą. Vienas pagrindinių ikimokyklinio ugdymo gairių tikslų yra saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, gebėjimus, tenkinti fizinius, socialinius, emocinius ir intelektualinius jo poreikius. Šis tikslas siejasi su Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 8 straipsniu, kuriame teigiama, kad vaikas turi teisę būti sveikam. Šioje programoje siekiama, kad vaikas jaustųsi saugus ir laisvas, o tai įtvirtina Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo VII skyriaus 43 straipsnio 1 dalis, kuriame teigiama, kad valstybės, vietos savivaldos institucijos ir kiti fiziniai ir juridiniai asmenys privalo saugoti vaiką nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos. Pagal Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo I skyriaus 4 straipsnio 3 dalį, kiekvienas vaikas turi lygias su kitais vaikais teises ir negali būti diskriminuojamas dėl savo arba ar tėvų lyties, amžiaus, tautybės, rasės, kalbos, tikėjimo, sveikatos ar kokių nors kitų aplinkybių. Todėl ikimokyklinio ugdymo gairėse yra sudaryti sąlygos vaikams perimti tautos kultūros pagrindus, kalbą, dorines, estetines nuostatas, vertybes, papročius, tradicijas, plėsti vaiko supratimą apie kitų kraštų žmones, gamtą, kultūrą, gerbti kitų teises ir laisves.

Apibendrinant, galima teigti, kad kiekviena ikimokyklinė įstaiga pagal lankančių vaikų poreikius, mokymosi stilių, tėvų lūkesčius turi galimybę rengti savo įstaigos ikimokyklinio ugdymo programas. Svarbiausia vaikų ikimokyklinėje įstaigoje veikla yra žaidimas. Tik per žaidimą vaikai mokosi ir yra supažindinami su vaiko teisėmis ir pareigomis. Galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo procese nėra sistemingumo dėl vaiko teisių mokymo.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodika

Tyrimo objektas – vaiko teisių įgyvendinimas ikimokyklinėse įstaigose - socioedukacinis aspektas.

Tyrimo tikslas – ištirti vaiko teisių įgyvendinimo situaciją ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo uždaviniai :

1. Nustatyti, kokie ugdymosi aspektai reikšmingi skatinant vaikų teisių įgyvendinimą tėvų požiūriu.

2. Nustatyti, kokie ugdymosi aspektai reikšmingi skatinant vaikų teisių įgyvendinimą pedagogų požiūriu.

2.1.1. Tyrimo metodai

K. Kardelis (2007) tyrimo metodo sąvoką apibrėžia kaip tam tikrų praktinių ir pažintinių rezultatų gavimo būdą, taikant įvairias priemones, teigdamas, jog nuo metodų priklauso viso tyrimo sėkmė. Tyrimo metodu pasirinkta – standartizuota apklausa raštu, socialiniuose moksluose apklausos plačiausiai paplitęs tyrimo metodas. A. Valackienės (2004) manymu, vienas iš būdų sužinoti respondentų nuomonę tam tikru klausimu yra tam panaudoti anketas – klausimynus. Anketavimas, kaip informacijos rinkimo būdas, yra atliekamas raštu ir yra anonimiškas.

K. Kardelis (2007) pataria, kad klausimai klausimyne turi būti tik tie, kurie reikalingi – tai yra tie, kurių atsakymai bus naudojami siekiant išspręsti problemą. Pažymėtina, kad respondentui turi būti suteikiama galimybė išvengti atsakymo. Apklausos raštu metodas buvo vienas prieinamiausių dėl galimybės gauti informaciją iš didesnio respondentų skaičiaus ir dėl didesnių finansinių bei laiko sąnaudų nereikalavimo. Pirminiai empiriniai duomenys buvo renkami vadovaujantis standartizuotos apklausos raštu pagal iš anksto parengtą klausimyną būdu. Tyrėjui didelis privalumas yra tai, jog informaciją galima gauti iš didesnio respondentų skaičiaus. (Kardelis, 2007).

Siekiant taupyti respondentų laiką, buvo paaiškintos atliekamų tyrimų priežastys, trumpai nusakytos anketos pildymo taisyklės, sudaryta neilga, bet konkreti anketa, vengta sudėtingų kompromituojančių klausimų ir kt. Taigi, sudarant anketas didelis dėmesys buvo kreipiamas į aiškumą,

konkretumą, ir tikslumą. Siekiant gauti objektyvius atsakymus, buvo akcentuojamas anketų anonimiškumas (žr. 1 ir 2 priedą).

Duomenų analizės metodas. Duomenys apdoroti pasitelkiant SPSS programinę įrangą, grafinė analizė atlikta MS Exel 2010 kompiuterine programa. Informacija apie gautus rezultatus pateikiama paveiksluose ir lentelėse.

2.1.2. Tyrimo imtis

Tyrimo imtis: Imtį sudarė 124 respondentai. Tyrimas buvo atliekamas 2016 m. balandžio mėn. Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose Prieš atliekant apklausą respondentams buvo paaiškintas tyrimo tikslas. Klausimynai buvo atiduodami asmeniškai respondentams. Respondentų buvo asmeniškai prašoma užpildyti anketas. Klausimynų grįžtamumas sudarė apie 89% (iš 140 išdalintų anketų buvo užpildytos 124 anketos). Galima teigti, kad surinktas anketų kiekis tinkamai reprezentuoja respondent nuomonę.

2.1.3. Tyrimo etika

Atliekant tyrimą laikomasi tyrimo etikos principų (Kardelis, 2005):

1. Tiriamasis (informantas) tyrime turi dalyvauti tik laisvanoriškai;
2. Tyrėjas turi atskleisti tiriamajam tyrimo esmę;
3. Tyrėjas visuose tyrimo etapuose turi stengtis apsaugoti tiriamąjį nuo galimos žalos;
4. Tyrėjas turi užtikrinti iš tiriamojo ir apie tiriamąjį gautos informacijos konfidencialumą;
5. Tyrėjas turi užtikrinti tiriamojo anonimiškumą.

Kiekvieno informanto asmeniškai buvo klausama ar sutinka dalyvauti tyrime apklausos raštu metodu. Prieš prasidedant tyrimui, respondentai buvo informuoti apie tyrimo tikslus. Respondentai motyvuojami dalyvauti tyrime, informuojant apie jų atsakymų svarbą, naudą ir reikšmingumą tyrimui.

2.1.4. Tyrimo organizavimas

Anketinė apklausa. Anketos buvo sudarytos, remiantis bendrais anketų sudarymo reikalavimais (Brace, 2008; Saris, Gallhofer, 2007). Pirma motyvuotai ir logiškai paaiškinama, kodėl atliekamas tyrimas, pateikiama trumpa anketos užpildymo instrukcija. Antra, buvo siekta, kad anketos klausimai būtų konkretūs, o atsakymų variantai aiškūs ir suprantami.

Kiekvienai tikslinei respondentų grupei buvo sudarytas atskiras klausimynas. Anketose pateikiami panašaus pobūdžio klausimai: *uždarojo tipo* (kuriuose respondentas iš pateiktų variantų gali pasirinkti vieną ar kelis atsakymus), *atvirojo tipo* (kuriuose respondento prašoma įrašyti savo nuomonę) ir *teiginių tipo* (respondento prašoma įvertinti kiekvieną teiginį pagal Likerto skalę, pvz.: „visiškai sutinku“, „sutinku“, „nei sutinku, nei nesutinku“, „nesutinku“, „visiškai nesutinku“).

Tėvų anketos klausimynas sudarytas iš 17 klausimų. Pirmieji 4 klausimai uždarojo tipo. Klausimai yra apie jų ir jų vaikų amžių, išsilavinimą. Siekiant išsiaiškinti vaiko teisių svarbą ir užtikrinimą šeimos aplinkoje sudaryti 7 uždarojo ir 1 atvirojo tipo klausimai. 2 klausimai sudaryti siekiant išsiaiškinti tėvų nuomonę apie vaiko teisių užtikrinimą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Paskutiniai klausimai apie vaiko teisių įgyvendinimo socioedukacinį aspektą (žr. 2 priedą).

Anketos, skirtos **ikimokyklinio ugdymo pedagogams**, klausimynas sudarytas iš 21 klausimų. Pirmieji 7 klausimai – demografiniai (lytis, kvalifikacija, amžius, darbo stažas ir pan.). Kiti du klausimai susiję su vaiko teisių samprata ir vertinimu. Toliau pateikiami klausimai, kurių pagalba išsiaiškinama, kokia situacija ir problemos vyrauja siekiant vaiko teisių įgyvendinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir šeimos aplinkoje. Klausimyne pateikti 4 klausimai, apie vaiko teises ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinėje veikloje. Taip pat du klausimai pateikti siekiant nustatyti vaiko teisių įgyvendinimo ikimokyklėse įstaigose socioedukacinį aspektą (žr. 1 priedą).

Šiaulių miesto ikimokyklinėse ugdymo įstaigose vaikų teisių užtikrinimo tyrimas atliekamas trimis etapais:

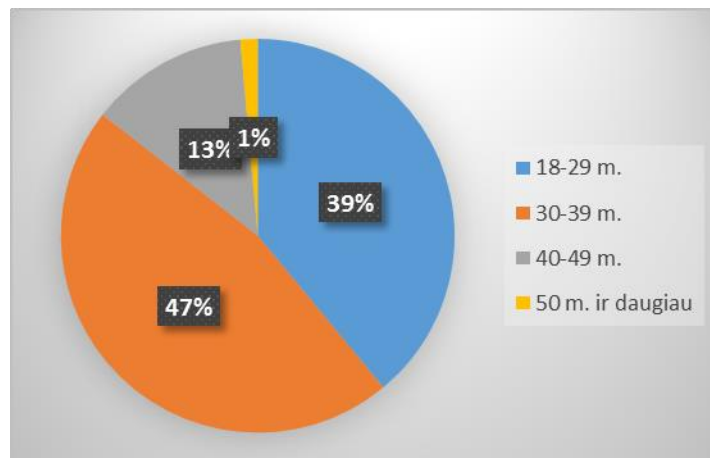
1. Apklausa raštu atliekama 2016 m. balandžio mėnesį.
2. Analizuojami atliktų tyrimų rezultatai.
3. Identifikuojamos problemos, daromos išvados, teikiamos rekomendacijos.

3. VAIKO TEISIŲ ĮGYVENDINIMO IKIMOKYKLINĖSE ĮSTAIGOSE TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Demografiniai duomenys

Tyrime dalyvauti sutiko 124 respondentai (54 ikimokyklinių įstaigų pedagogai ir 70 ikimokyklinių įstaigų vaikų tėvų) iš 140.

Respondentų pasiskirstymas pateiktas 2 pav.

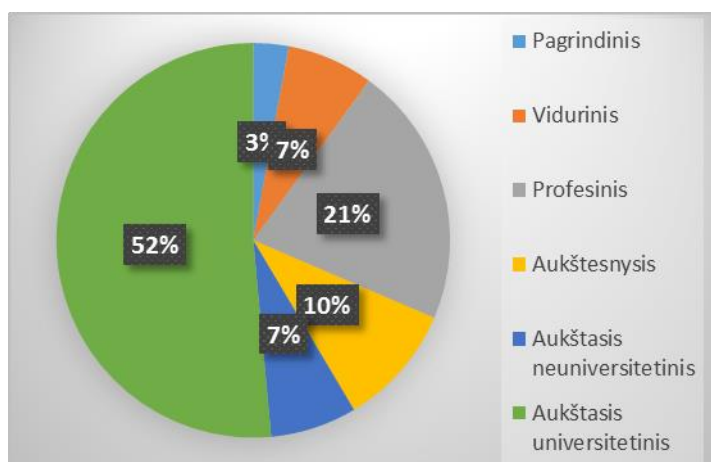

2 pav. Tėvų amžius (N = 70)

Apklausoje didžiąją dalį 47 proc. dalyvavusių tėvų sudaro 30-39 amžiaus respondentai. Taip pat 39 proc. respondentų - 18-29 metų amžiaus tėvai. Tuo tarpu mažiausia dalis tyrime dalyvavusių - 40-49m. tėvų, t.y. 13%. Itin mažą dalį respondentų sudarė 50 metų ir daugiau respondentai, jie sudaro tik 1% apklaustųjų. Apibendrinant galime teigti, kad tyrime sutiko dalyvauti skirtingo amžiaus, turintys įvairių gyvenimo patirtį respondentai.

Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pateiktas 3 pav.

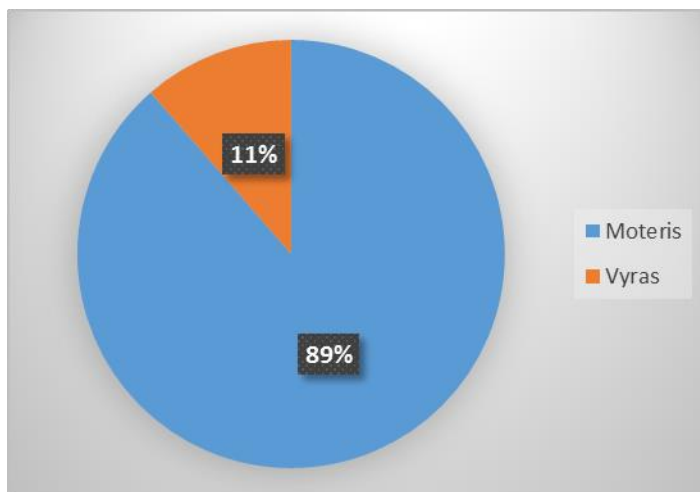

3 pav. Tėvų išsilavinimas (N = 70)

Šeimoje vaikų auklėjimui gali turėti įtakos tėvų įgytas išsilavinimas. Siekiant identifikuoti, kokį išsilavinimą yra įgyję apklausoje dalyvavę tėvai, buvo pateiktas klausimas šiai informacijai identifikuoti (žr. 2 priedą).

Daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių tėvų (54%) turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Tuo tarpu 21% respondentų teigia, jog turi profesinį išsilavinimą. Po 7% procentus atsakiusiųjų teigia, jog turi vidurinį bei aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą, o 10% - aukštesnįjį. Apklausoje mažiausią respondentų kiekį sudarė pagrindinį išsilavinimą turintys tėvai, jie sudaro tik 3% atsakiusiųjų. Dauguma tiriamųjų yra turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

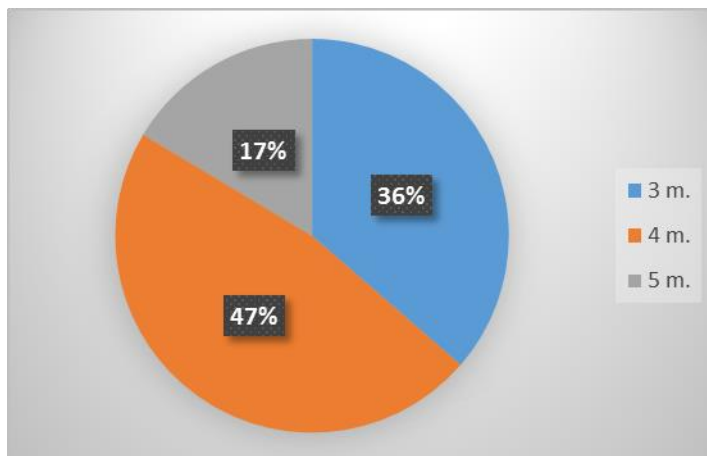
Respondentų pasiskirstymas pagal lytį pateiktas 4 pav.

4 pav. Tėvų lytis (N = 70)

89% apklausoje dalyvavusių respondentų sudaro moterys, tuo tarpu vyrai tik 11%. Galima daryti prielaidą, jog dažniausiai vaikus į darželį atveda mamos ir labiau domisi vaikų ugdymu.

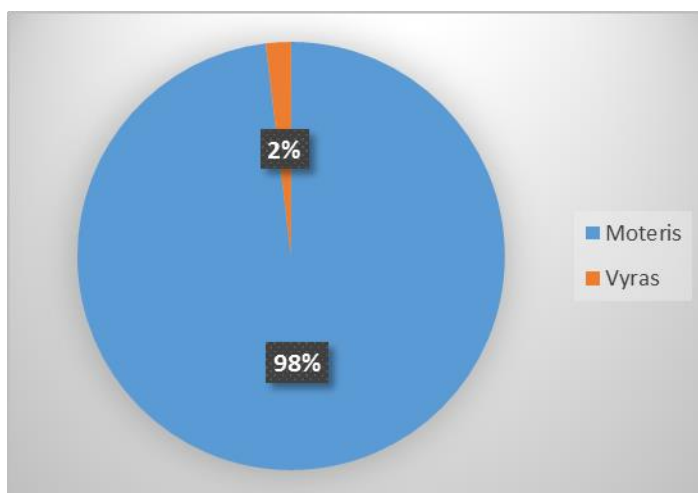
Respondentų pasiskirstymas pagal apklausoje dalyvaujančių tėvų vaikų amžių pateiktas 5 pav.

5 pav. Vaiko amžius (N = 70)

Didžioji dalis apklausoje dalyvavusių respondentų nurodė, jog jų vaikų amžius - 4 metai. Tokią informaciją nurodė 47% atsakiusiųjų. Tuo tarpu 36% respondentų sudaro tėvai, kurių atžalų amžius 3 metai. Mažiausiąją dalį atsakiusiųjų sudaro tėvai, kurių vaikai 5 metų.

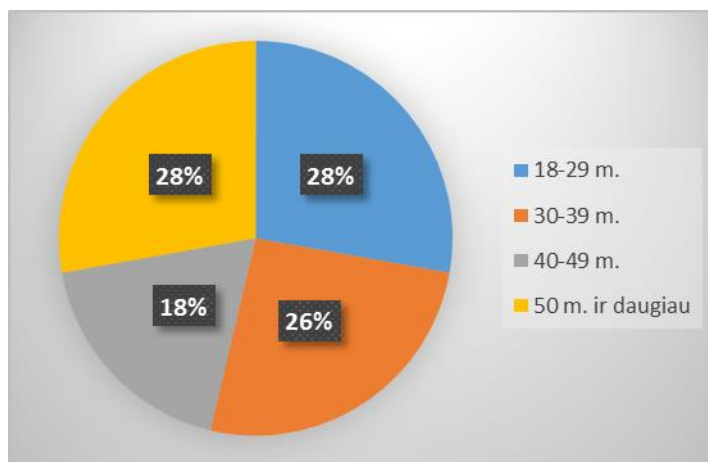
Respondentų pasiskirstymas pagal pedagogų, dalyvavusių apklausoje lytį pateiktas 6 pav.

6 pav. Pedagogų lytis (N = 54)

Apklauso duomenimis, apklausoje gausiausiai dalyvavo moterų (jos sudaro net 98% apklaustųjų). Itin menką dalį sudaro apklausoje dalyvavę vyrai – 2% apklaustųjų. Galima daryti prielaidą, jog dažniausiai pedagogo darbą ugdymo įstaigoje renkasi moterys. Analizuojant Lietuvos statistikos departamento pateiktą leidinio “Švietimas” (2014) 2013 – ūjų metų statistinę informaciją apie pedagoginių darbuotojų pasiskirstymą pagal lytį, pastebima, jog vyrų ir moterų santykis universitetų pirmosios pakopos mokytojų rengimo ir pedagogikos studijose yra netolygus. Moterų studijuojančių pedagogiką 2013 m. buvo kone tris kartus daugiau nei vyrų.

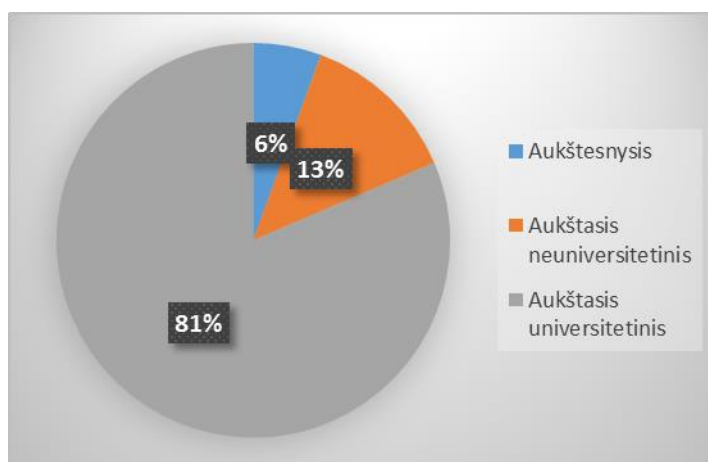
Pedagogų amžiaus pasiskirstymas pateiktas 7 pav.

7 pav. Pedagogų amžius (N = 54)

Apklauso duomenimis, rezultatai pasiskirstė tolygiai. Po 28% apklausoje dalyvavusių pedagogų sudaro 18-29 metų ir 50 metų ir daugiau amžiaus pedagogai. Šiek tiek mažesnę dalį (26%) sudaro 30-39 metų amžiaus pedagogai. Mažiausią dalį sudaro 40-49 metų amžiaus pedagogai. Jie sudaro 18% atsakiusiųjų.

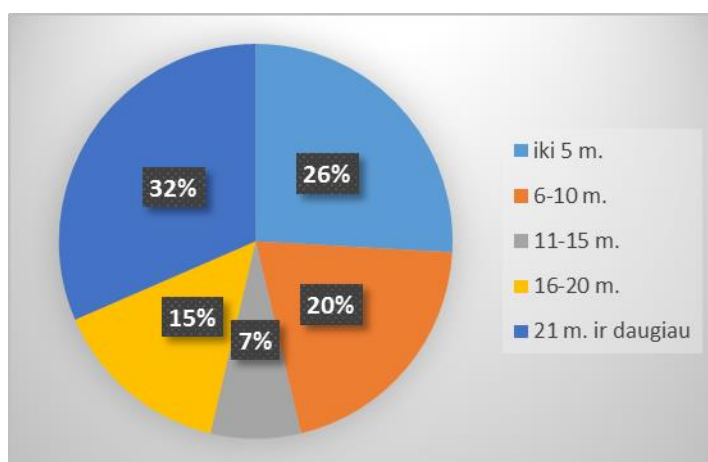
Pedagogų pasiskirstymas pagal kvalifikacines kategorijas pateikiamas 8 pav.

8 pav. Kvalifikacinė kategorija (N=54)

Itin didelę dalį apklaustų pedagogų sudaro turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Jie sudaro net 81% respondentų. Tuo tarpu kur kas mažesnę dalį (13%) sudaro pedagogai turintys aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą bei (6%) turintys aukštesnįjį išsilavinimą.

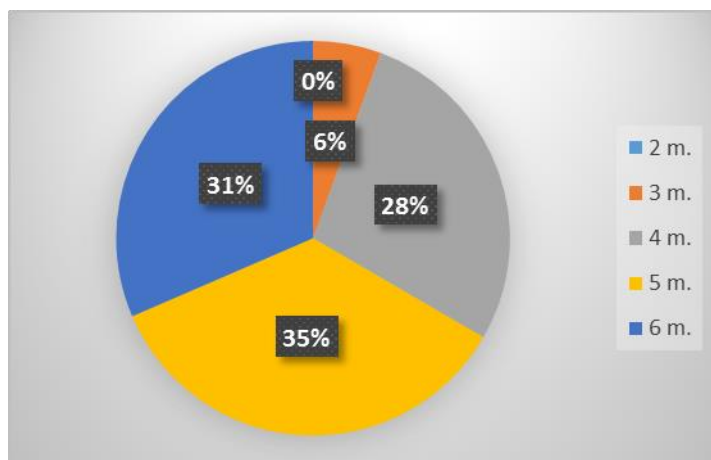
Respondentų pasiskirstymas pagal pedagoginį stažą pateiktas 9 pav.

9 pav. Pedagoginis darbo stažas (N=54)

Didžiausią dalį (32%) respondentų sudaro pedagogai dirbantys 21 metus ir daugiau. Taip pat nemenką dalį (26%) sudaro ir pedagogai dirbantys iki 5 metų bei (20%) nuo 6-10 metų. 15% sudaro pedagogai turintys 16-20 metų darbo stažą bei 5% - 11-15.

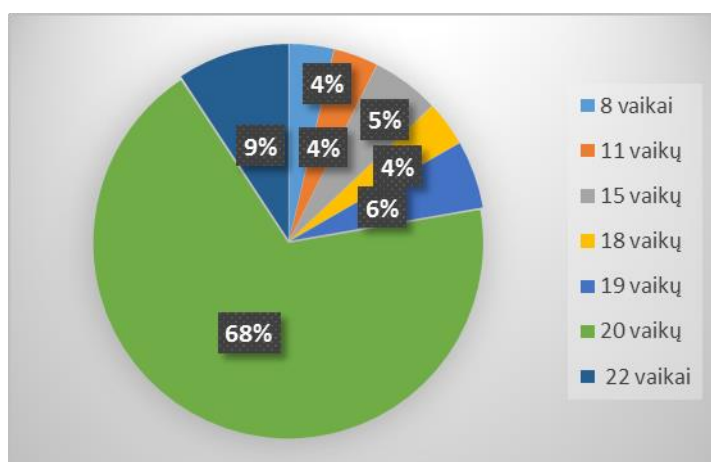
Respondentų pasiskirstymas pagal vaikų amžiaus grupes pateiktas 10 pav.

10 pav. Amžiaus grupė su kuria dirba pedagogas (N=54)

Remiantis apklausos duomenimis, didžiausią dalį sudaro respondentai, kurie dirba su 5 metų mažiais vaikais. Jie sudaro 35% apklaustųjų. Tuo tarpu 31% respondentų sudaro dirbantys su 2 metų vaikais bei 28% - 4 metų vaikais. Mažiausią dalį sudaro pedagogai dirbantys su 3 metų vaikais (6%).

Respondentų pasiskirstymas pagal vaikų skaičių grupėse pateiktas 11 pav.

11 pav. Vaikų imtis grupėje (N=54)

Didžiausią dalį respondentų sudaro 20 vaikų grupes turintys pedagogai. Jie sudaro net 68% apklausoje dalyvavusių respondentų. Kiti apklausoje dalyvaujantys pedagogai nurodė įvairių vaikų skaičių savo ugdomojoje grupėje. Didelis vaikų skaičius grupėje gali lemti įvairius vaiko teisių pažeidimus.

Aptariant demografinio bloko duomenis, galime teigti, jog apklausoje gausiausiai dalyvavo 30-39 metų respondentai (jie sudaro 38% apklaustųjų). Taip pat didelę dalį respondentų sudaro ir 18-29 metų amžiaus respondentai, jie sudaro 34% atsakiusiųjų. Tuo tarpu 15% 40-49m. bei 13% - 50 metų amžiaus ir daugiau respondentai.

3.2. Tyrimo rezultatai

Respondentų pasiskirstymas vertinamas pagal išskirtas respondentų grupes: tėvus ir pedagogus. Šiuo klausimu buvo siekiama identifikuoti, kaip skirtingose respondentų grupėse pagal svarbumą vertinama kiekviena iš nurodytų vaiko teisių (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. **Vaiko teisių sampratos vertinimas (N=124)**

Teiginiai	Atsakymų variantai	Tėvai	Pedagogai
<i>Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	4.3%	5.6%
	Svarbu	22.9%	20.4%
	Labai svarbu	72.9%	74.1%
<i>Pagarba vaiko nuomonei</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	5.7%	3.7%
	Svarbu	41.4%	38.9%
	Labai svarbu	52.9%	57.4%
<i>Fizinis saugumas</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	5.7%	0.0%
	Svarbu	24.3%	18.5%
	Labai svarbu	70.0%	81.5%
<i>Emocinis saugumas</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	4.3%	1.9%
	Svarbu	21.4%	20.4%
	Labai svarbu	74.3%	77.8%
<i>Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	1.9%
	Svarbu tik kartais	14.3%	0.0%
	Svarbu	38.6%	35.2%
	Labai svarbu	47.1%	63.0%
<i>Teisė į mokymąsi</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%

	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	5.7%	1.9%
	Svarbu	25.7%	27.8%
	Labai svarbu	68.6%	70.4%
<i>Pagalba ugdomojoje veikloje</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	7.1%	9.3%
	Svarbu	32.9%	22.2%
	Labai svarbu	60.0%	68.5%
<i>Tinkama mityba</i>	Visiškai nesvarbu	1.4%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	10.0%	1.9%
	Svarbu	24.3%	25.9%
	Labai svarbu	64.3%	72.2%
<i>Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą</i>	Visiškai nesvarbu	0.0%	0.0%
	Nesvarbu	0.0%	0.0%
	Svarbu tik kartais	11.4%	5.6%
	Svarbu	32.9%	29.6%
	Labai svarbu	55.7%	64.8%

Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu. Respondentų grupių rezultatai pasiskirstė tolygiai: didžiausią dalį sudarė manantys tėvai (72.9%) ir pedagogai (74.1%), jog tai labai svarbu. Tuo tarpu 22.9% apklausoje dalyvavusių tėvų ir 20.4% pedagogų teigia, jog tai svarbu. Nedidelę respondentų imties dalį sudarė manantys, jog tai svarbu tik kartais.

Pagarba vaiko nuomonei. 52.9% apklausoje dalyvavusių tėvų teigia, jog tai labai svarbu, tuo tarpu šiek tiek didesnę imties dalį (57.4%) sudaro pedagogai, kurių taip pat didžioji dauguma teigia, jog tai labai svarbu. Šiek tiek mažesnę imties dalį sudaro 41.4% tėvų ir 38.9% pedagogų, teigusiu, jog tai svarbu.

Fizinis saugumas. Didžiausią imties dalį - 70.0% apklausoje dalyvavusių tėvų, teigia, jog tai labai svarbu, tuo tarpu 24.% mano, jog tai svarbu. Tuo tarpu net 81.5% pedagogų teigia, jog tai labai svarbu ir 18.5%, jog tai svarbu.

Emocinis saugumas. Respondentų grupių apklausos rezultatai pasiskirstė ganėtinai tolygiai: 74.3% tėvų ir 77.8% apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia, jog tai labai svarbu. Tuo tarpu, 21.4% tėvų ir 20.4% pedagogų teigia, jog tai svarbu. Itin menką imties dalį sudaro grupės tėvai respondentai, teigiantys, jog tai svarbu tik kartais. Tuo tarpu pedagogų taip manančių nebuvo.

Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus. Didžiausią tėvų grupės imties dalį sudaro manantys, jog tai labai svarbu. Taip teigia 47.1% apklausoje dalyvavusių tėvų. Didesnė dalis pedagogų išskiria šią teisę kaip labai svarbią (63.0%). Tuo tarpu respondentų grupės pasiskirstė tolygiai šią teisę vertindami

kaip svarbią, 38.6% (tėvų) ir 35.2% (pedagogų). Tėvų tarpe buvo manančių, jog tai svarbu tik kartais (14.3%).

Teisė į mokymąsi. Respondentų grupių rezultatai pasiskirstė tolygiai: 68.6% tėvų ir 70.4% pedagogų teigia, jog ši teisė labai svarbi. Tuo tarpu 25.7% tėvų ir 27.8% pedagogų teigia, jog teisė į mokymąsi yra svarbi.

Pagalba ugdomojoje veikloje. 60.0% tėvų teigia, jog teisė į pagalbą ugdomojoje veikloje yra labai svarbu. Tuo tarpu 72.2% apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia tą patį. Mažesnę imties dalį sudaro (32.9%) tėva ir (22.2%) pedagogai, kurie mano, jog tai svarbu.

Tinkama mityba. Didžiausią imties dalį (64.3%) sudaro tėvų grupės respondentai, teigiantys, jog tai labai svarbu. Tuo tarpu 72.2% apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia tą patį. Respondentų grupės pasiskirstė tolygiai vertindami, jog tai teisė į tinkama mitybą svarbi, taip mano 24.3% tėvų ir 25.9% pedagogų.

Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą. Didžiausią dalį (55.7%) sudaro apklausoje dalyvavusių tėvų sudaro manantys, jog tai labai svarbu. Mažesnę dalį (32.9%) sudaro teigiantys, jog tai svarbu bei 11.4% - svarbu tik kartais. Tuo tarpu pedagogai pasiskirstė taip: 64.8% mano jog tai labai svarbu, 29.6% - svarbu bei 5.6% - svarbu tik kartais.

Apžvelgiant respondentų grupių vaiko teisių vertinimą, galime daryti prielaidą, jog didesnė pedagogų imties dalis kiekvieną, apklausoje pateiktą vaiko teisę vertina kaip labai svarbią. Pravartu prabrėžti, jog respondentų atsakymai pasiskirstė tolygiai.

Vaiko teisių įgyvendinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir šeimos aplinkoje: situacijos vertinimas pateikiamas 5 lentelėje.

5 lentelė. Geriausiai realizuojamos vaiko teisės ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje (N=124)

Teiginiai	Atsakymų variantai	Tėvai	Pedagogai
Teisė į mokslą	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	0,00%	0,00%
	Svarbu tik kartais	10,00%	0,00%
	Svarbu	25,70%	31,50%
	Labai svarbu	62,90%	66,70%
Teisė gyventi ir augti	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	1,40%	0,00%
	Svarbu tik kartais	11,40%	1,90%
	Svarbu	24,30%	13,00%
	Labai svarbu	61,40%	83,30%

Teisė į valstybės paramą ir išlaikymą	Neatsakė	1,40%	3,70%
	Visiškai nesvarbu	5,70%	0,00%
	Nesvarbu	7,10%	1,90%
	Svarbu tik kartais	27,10%	16,70%
	Svarbu	24,30%	24,10%
	Labai svarbu	34,30%	53,70%
Teisė laisvai reikšti savo nuomonę	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	1,40%	1,90%
	Nesvarbu	0,00%	0,00%
	Svarbu tik kartais	12,90%	11,10%
	Svarbu	35,70%	20,40%
	Labai svarbu	50,00%	64,80%
Teisė būti sveikam	Neatsakė	1,40%	3,70%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	0,00%	0,00%
	Svarbu tik kartais	8,60%	1,90%
	Svarbu	30,00%	16,70%
	Labai svarbu	60,00%	77,80%
Teisė būti apsaugotam nuo smurto	Neatsakė	0,00%	3,70%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	0,00%	0,00%
	Svarbu tik kartais	11,40%	1,90%
	Svarbu	14,30%	20,40%
	Labai svarbu	74,30%	74,10%
Teisė būti apsaugotam nuo žalingų įpročių	Neatsakė	1,40%	3,70%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	0,00%	0,00%
	Svarbu tik kartais	7,10%	3,70%
	Svarbu	20,00%	20,40%
	Labai svarbu	71,40%	72,20%
Teisė į laisvalaikį ir poilsį	Neatsakė	2,90%	3,70%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	0,00%	1,90%
	Svarbu tik kartais	14,30%	0,00%
	Svarbu	45,70%	37,00%
	Labai svarbu	37,10%	57,40%
Teisė į gyvenimo sąlygas	Neatsakė	2,90%	3,70%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	0,00%	0,00%
	Svarbu tik kartais	14,30%	3,70%
	Svarbu	30,00%	25,90%
	Labai svarbu	52,90%	66,70%
Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą	Neatsakė	2,90%	0,00%
	Visiškai nesvarbu	0,00%	0,00%
	Nesvarbu	0,00%	0,00%

	Svarbu tik kartais	12,90%	3,70%
	Svarbu	30,00%	29,60%
	Labai svarbu	54,30%	66,70%

Respondentų pasiskirstymas vertinamas pagal išskirtas respondentų grupes: tėvus ir pedagogus. Šiuo atveju buvo nagrinėjama **teisė į mokslą**. Net 62.9% tėvų teigia, jog tai labai svarbu, pakankamai didelę dalį sudaro ir manančių, jog tai svarbu (taip mano 25.7% atsakiusiųjų tėvų). Mažiausiąją dalį (10.0%) sudaro manančių, jog tai tik iš dalies svarbu. Itin panašiai nuomonė pasiskirstė ir tarp pedagogų, 66.7% jų teigia, jog mokslas į teisę labai svarbu, pravartu paminėti, jog šis atsakymo variantas pedagogu tarpe sulaukė didesnio respondentų srauto nei tarp tėvų. 31.5% pedagogų mano, jog tai svarbu.

Teisė gyventi ir augti. 61.4% atsakiusiųjų tėvų mano, jog tai labai svarbu. Tuo tarpu 24.3% atsakiusiųjų teigia, jog tai svarbu, o 11.4% teigia, jog tai svarbu tik kartais. Taip pat buvo (1,4%) manančių, jog tai nesvarbu. Šiuo atveju pedagogai kur kas gausiau identifiko, jog teisė gyventi ir augti yra labai svarbu, tai sudarė 83.3% respondentų. Taip pat 13.0% teigė, jog tai svarbu bei 1.9% - svarbu tik kartais.

Teisė į valstybės paramą ir išlaikymą. Tik 34.3% respondentų (tėvai), mano, jog tai labai svarbu, tolygiai pasiskirstė manantys, jog tai svarbu (24.3%) bei svarbu tik kartais (27.1%). Šis teiginys susilaukė ir manančių, jog tai visiškai nesvarbu (5.7%) ir nesvarbu (7.1%). Tuo tarpu gausesnė dalis pedagogų mano, jog tai labai svarbu, taip teigia net 53.7% atsakiusiųjų. 24.1% teigia, jog tai svarbu bei 16.7% - svarbu tik kartais.

Teisė laisvai reikšti savo nuomonę. 50% atsakiusiųjų tėvų teigia, jog tai labai svarbu, 35.7% - svarbu, o 12.9% - svarbu tik kartais. Gausesnė dalis (64.8%) atsakiusiųjų pedagogų teigia, jog tai labai svarbu. Mažesnę dalį (20.4%) pedagogų teigia, jog tai svarbu.

Teisė būti sveikam. Apklausoje dalyvavusių tėvų nuomone, tai labai svarbu, taip mano 60% apklausoje dalyvavusių tėvų. Taip pat 30% teigia, jog tai svarbu, o 8.6% - svarbu tik kartais. Teisė būti sveikam – labai svarbu, nurodė net 77.8% pedagogų. Kaip svarbią teisę įvardija 16.7% apklausoje dalyvavusių pedagogų.

Nurodydami kaip labai svarbią **teisę būti apsaugotam nuo smurto** tiek tėvai, tiek pedagogai pasiskirstė tolygiai (tėvai – 74.3%, pedagogai – 74.1%). 14.3% tėvų šią teisę laiko svarbia bei 11.4% - svarbia tik kartais. Šiuo atveju, 20.4% pedagogų mano, jog tai svarbu ir tik 1.9% , jog tai svarbu tik kartais.

Nurodydami kaip labai svarbią **teisę būti apsaugotam nuo žalingų įpročių** tiek tėvai, tiek pedagogai pasiskirstė tolygiai (tėvai – 71.4%, pedagogai – 72.2%). Kaip svarbią teisę, tiek tėvai, tiek pedagogai taip pat pasiskirstė tolygiai, šiuo atveju tėvai sudaro 20.0%, o pedagogai – 20.4%.

Gausesnė dalis tėvų mano, jog **teisė į laisvalaikį ir poilsį** yra svarbu (45.7%), šiuo atveju menkesnė dalis (37.1%) jų teigia, jog tai labai svarbu. Pedagogai šią teisę gausiausiai įžvelgė kaip labai svarbią, taip nurodė 57.4% atsakiusiųjų pedagogų, jog tai svarbu – 37%.

Teisė į gyvenimo sąlygas. 52.9% tėvų teigia, jog tai labai svarbu, o 30% - svarbu. Pedagogai šiuo atveju šiek tiek gausiau nei tėvai nurodė, jog tai labai svarbu – 66.7%. Pravartu paminėti, jog 25.9% nurodė, jog tai svarbu.

Kaip labai svarbią **teisę į individualybę ir jos išsaugojimą** nurodė 54.3% tėvų, šiuo atveju 30% teigia, jog tai svarbu, o 12.9% mano, jog tai svarbu tik kartais. Didžioji dalis (66.7%) pedagogų šią teisę nurodė kaip labai svarbią, o 29.6% - svarbią.

Apžvelgiant respondentų atsakymų rezultatus, galime daryti prielaidą, jog pedagogai kiekvieną apklausoje nurodytą vaiko teisę vertina kaip labai svarbią kur kas aktyviau nei tėvai.

Svarbiausi ir reikšmingiausi, tiriamųjų požiūriu, vaiko teises ginantys dokumentai pateikiami 6 lentelėje.

6 lentelė. **Svarbiausi ir reikšmingiausi vaiko teises ginantys dokumentai (N=124)**

Teiginiai	Atsakymų variantai	Tėvai	Pedagogai
Jungtinių tautų vaiko teisių Konvencija	Neatsakė	11,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	35,70%	0,00%
	Nesvarbu	28,60%	0,00%
	Svarbu tik kartais	24,30%	7,40%
	Svarbu	0,00%	27,80%
	Labai svarbu	0,00%	63,00%
Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas	Neatsakė	8,60%	0,00%
	Visiškai nesvarbu	27,10%	0,00%
	Nesvarbu	32,90%	0,00%
	Svarbu tik kartais	31,40%	5,60%
	Svarbu	0,00%	29,60%
	Labai svarbu	0,00%	64,80%
Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, šeimos knyga	Neatsakė	8,60%	0,00%
	Visiškai nesvarbu	28,60%	0,00%
	Nesvarbu	35,70%	1,90%
	Svarbu tik kartais	27,10%	9,30%
	Svarbu	0,00%	40,70%
	Labai svarbu	0,00%	48,10%
Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymą	Neatsakė	8,60%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	35,70%	0,00%

	Nesvarbu	30,00%	1,90%
	Svarbu tik kartais	25,70%	18,50%
	Svarbu	0,00%	29,60%
	Labai svarbu	0,00%	48,10%
Lietuvos Respublikos Konstitucija	Neatsakė	8,60%	0,00%
	Visiškai nesvarbu	32,90%	0,00%
	Nesvarbu	30,00%	1,90%
	Svarbu tik kartais	28,60%	11,10%
	Svarbu	0,00%	33,30%
	Labai svarbu	0,00%	53,70%
Civilinis kodeksas	Neatsakė	8,60%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	38,60%	0,00%
	Nesvarbu	31,40%	1,90%
	Svarbu tik kartais	21,40%	27,80%
	Svarbu	0,00%	25,90%
	Labai svarbu	0,00%	42,60%
Baudžiamasis kodeksas	Neatsakė	10,00%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	45,70%	0,00%
	Nesvarbu	30,00%	3,70%
	Svarbu tik kartais	14,30%	27,80%
	Svarbu	0,00%	24,10%
	Labai svarbu	0,00%	42,60%

Šiuo klausimu siekiama identifikuoti, kurie vaikų teises ginantys dokumentai tėvų ir pedagogų manymu atrodo svarbiausi ir reiškingiausi.

Vertinant **Jungtinių tautų vaiko teisių Konvenciją**, didžiausią dalį (35.7%) atsakiusiųjų tėvų sudarė manančių, jog tai visiškai nesvarbus dokumentas. Tolygiai pasiskirstė tėvai manantys, jog tai nesvarbus dokumentas (28.6%) ir svarbus tik iš dalies (24.3%). Visiškai priešingai mano pedagogai. Didžiausią dalį (63.0%) sudarė respondentai, manantys, jog tai labai svarbus dokumentas, tuo tarpu 27.8% identifikavo, jog tai svarbus dokumentas. Mažiausią dalį pedagogų sudaro manantys, jog tai tik kartais svarbus dokumentas (7.4%).

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą tėvų vertinimo rezultatai pasiskirstė tolygiai: šiek tiek mažesnę dalį (27.1%) sudaro teigiantys, jog tai visiškai nesvarbu, 32.9% - nesvarbu bei 31.4% - svarbu tik kartais. Pedagogai šį dokumentą priešingai nei tėvai. 64.8% atsakiusiųjų teigia, jog tai labai svarbus dokumentas, o 29.6% - svarbus.

Didžiausia dalis tėvų (35.7%) mano, jog **Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, šeimos knyga** yra nesvarbus dokumentas. Net 28.6% apklaustųjų nurodo, jog tai visiškai nesvarbus dokumentas, tuo tarpu 27.1% - svarbus tik kartais. Pedagogai šį dokumentą vertina kitaip: 48.1% mano, jog tai labai svarbus dokumentas, 40.7% - šį dokumentą nurodo kaip svarbų.

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas. Didžiausią dalį tėvų sudarė manantys, jog tai visiškai nesvarbus dokumentas. Taip manė net 35.7% apklaustų tėvų. 30% nurodė šį dokumentą kaip nesvarbų, o 27.1% - svarbų tik kartais. Šį dokumentą didžiausia dalis (48.1%) apklaustų pedagogų vertino kaip labai svarbų, 29.9% nurodė, jog tai svarbu, o 18.5% - svarbu tik kartais.

Tėvai pasiskirstė tolygiai vertindami **Lietuvos Respublikos konstituciją**: 32.9% - visiškai nesvarbu, 30.0% - nesvarbu, o 28.6% - svarbu tik kartais. Pedagogai šiuo atveju taip pat nesutiko su tėvais ir didžioji dalis (53.7%) atsakiusių nurodė, jog tai labai svarbu, o 33.3% - svarbu.

Civilinis kodeksas. Didžioji dalis (38.6%) apklausoje dalyvavusių tėvų nurodo, jog šis dokumentas jų manymu yra visiškai nesvarbus. Taip pat 31.4% teigia, jog tai nesvarbu. 21% atsakiusių mano, jog tai svarbu tik kartais. Tuo tarpu didžioji dalis (42.6%) pedagogų nurodė, jog labai svarbu. Tolygiai pasidalino manantys, jog tai: svarbu tik kartais (27.8%) ir svarbu (25.9%).

Didžioji dalis (45.7%) apklausoje dalyvavusių tėvų teigia, jog **Baudžiamasis kodeksas** visiškai nesvarbus dokumentas. 30.0% mano, jog tai nesvarbu. Šio dokumento reikšmę kitaip įžvelgia pedagogai: 42.6% mano, jog tai labai svarbus dokumentas bei tolygiai pasiskirstė manantys: 27.8% - svarbu tik kartais bei 24.1% - svarbu.

Išanalizavus rezultatus, galime daryti prielaidą, jog tėvai, priešingai nei pedagogai, gausiausiai šiuos dokumentus vertina kaip visiškai nesvarbius. Pedagogai šiuo atveju įžvelgia šių dokumentų svarbą.

Vaiko teisės, kurioms šeimos aplinkoje skiriama per mažai dėmesio pateikiamos 7 lentelėje.

7 lentelė. **Vaiko teisės, kurioms šeimos aplinkoje skiriama per mažai dėmesio (N=124)**

Teiginiai	Atsakymų variantai	Tėvai	Pedagogai
Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu	Visiškai nesvarbu	7,10%	3,70%
	Nesvarbu	14,30%	14,80%
	Svarbu tik kartais	45,70%	50,00%
	Svarbu	18,60%	25,90%
	Labai svarbu	14,30%	5,60%
Pagarba vaiko nuomonei	Neatsakė	1,40%	0,00%
	Visiškai nesvarbu	8,60%	3,70%
	Nesvarbu	27,10%	18,50%
	Svarbu tik kartais	32,90%	38,90%
	Svarbu	15,70%	37,00%
Fizinis saugumas	Labai svarbu	14,30%	1,90%
	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	20,00%	3,70%
	Nesvarbu	30,00%	33,30%
	Svarbu tik kartais	24,30%	42,60%
	Svarbu	8,60%	16,70%

	Labai svarbu	15,70%	1,90%
Emocinis saugumas	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	15,70%	7,40%
	Nesvarbu	28,60%	33,30%
	Svarbu tik kartais	30,00%	42,60%
	Svarbu	11,40%	13,00%
	Labai svarbu	12,90%	1,90%
Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	12,90%	18,50%
	Nesvarbu	28,60%	24,10%
	Svarbu tik kartais	32,90%	37,00%
	Svarbu	12,90%	14,80%
	Labai svarbu	11,40%	3,70%
Teisė į mokymąsi	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	22,90%	11,10%
	Nesvarbu	31,40%	18,50%
	Svarbu tik kartais	21,40%	51,90%
	Svarbu	8,60%	14,80%
	Labai svarbu	14,30%	1,90%
Pagalba ugdomojoje veikloje	Neatsakė	1,40%	0,00%
	Visiškai nesvarbu	11,40%	5,60%
	Nesvarbu	30,00%	13,00%
	Svarbu tik kartais	32,90%	33,30%
	Svarbu	14,30%	46,30%
	Labai svarbu	10,00%	1,90%
Tinkama mityba	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	14,30%	5,60%
	Nesvarbu	30,00%	22,20%
	Svarbu tik kartais	31,40%	42,60%
	Svarbu	14,30%	25,90%
	Labai svarbu	10,00%	1,90%
Teisė į laisvalaikį ir poilsį	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	11,40%	9,30%
	Nesvarbu	30,00%	22,20%
	Svarbu tik kartais	34,30%	50,00%
	Svarbu	17,10%	14,80%
	Labai svarbu	5,70%	1,90%
Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Visiškai nesvarbu	30,00%	3,70%
	Nesvarbu	22,90%	31,50%
	Svarbu tik kartais	20,00%	50,00%
	Svarbu	11,40%	9,30%
	Labai svarbu	14,30%	3,70%

Šiuo klausimu siekiama nustatyti vaikų teises, kurioms skiriama per mažai dėmesio šeimos aplinkoje.

Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu. Apklausoje dalyvavusių tėvų nuomonė pasiskirsto taip: didžiausia dalis atsakiusių (45.7%) mano, jog tai svarbu tik kartais, tačiau 18.6%

atsakiusių teigia, jog tai svarbu. Tuo tarpu daugiausiai (50.0%) pedagogų taip pat mano, jog tai svarbu tik kartais, o 25.9% teigia, jog tai svarbu.

Pagarba vaiko nuomonei. Didžiausią dalį apklausoje sudaro tėvai, manantys, jog tai svarbu tik kartais. Taip teigia 32.9% apklaustųjų. Tuo tarpu net 27.1% mano, jog tai nesvarbu. Pedagogų nuomonė pasiskirstė šiek tiek kitaip. Didžiausią dalį sudaro manančių, jog tai svarbu kartais (38.9%) bei 37.0%, jog tai svarbu.

Daugiausiai apklausoje dalyvavusių tėvų teigia, jog **fiziniui vaiko saugumui** nėra skiriama per mažai dėmesio šeimos aplinkoje, todėl 30.0% teigia, jog tai nesvarbu. Tuo tarpu 20.0% teigia, jog tai visiškai nesvarbu, o 24.3% - svarbu tik kartais. Didžioji dalis pedagogų teigia, jog tai svarbu tik kartais. Taip mano 42.6% atsakiusių bei 33.3%, jog tai nesvarbu.

Emocinis saugumas. Apklausoje dalyvavusių tėvų atsakymų rezultatai pasiskirstė tolygiai: 28.6% teigia, jog tai nesvarbu bei 30.0%, jog tai svarbu tik kartais. Tuo tarpu didžioji dalis (42.6%) atsakiusių pedagogų teigia, jog tai svarbu tik kartais, o šiek tiek mažesnę dalį (33.3%) sudaro manantys, jog tai nesvarbu.

Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus. Respondentų grupės: tėvai ir pedagogai vertindami šią vaikų teisę pasiskirstė ganėtinai tolygiai. Didžiausias imčių dalis respondentų grupėse sudarė: tėvai – 28.6% (nesvarbu), 32.9% (svarbu tik kartais), pedagogai – 24.1% (nesvarbu), 37.0% (svarbu tik kartais).

Teisė į mokymąsi. Apklauskos rezultatų duomenimis, didžioji dalis apklausoje dalyvavusių tėvų teigia, jog tai nesvarbu. Taip nurodė 31.4% apklausoje dalyvavusių tėvų. Tuo tarpu vyravo tolygus pasidalijimas tarp tėvų, manančių, jog tai visiškai nesvarbu (22.9%) bei svarbu tik kartais (21.4%). Didžioji dalis pedagogų šiuo atveju teigė, jog tai svarbu tik kartais. Taip nurodė 51.9% respondentų.

Pagalba ugdomojoje veikloje. Apklausoje dalyvavę tėvai tolygiai pasiskirstė į: manančius, jog tai nesvarbu (30%) bei į manančius, jog tai svarbu tik kartais (32.9%). Šiek tiek kitaip į šią teisę žiūri pedagogai. Didžiausią dalį apklausoje dalyvavusių pedagogų sudaro manantys, jog tai svarbu. Taip teigė 46.3%, o jog tai svarbu tik kartais – 33.3%.

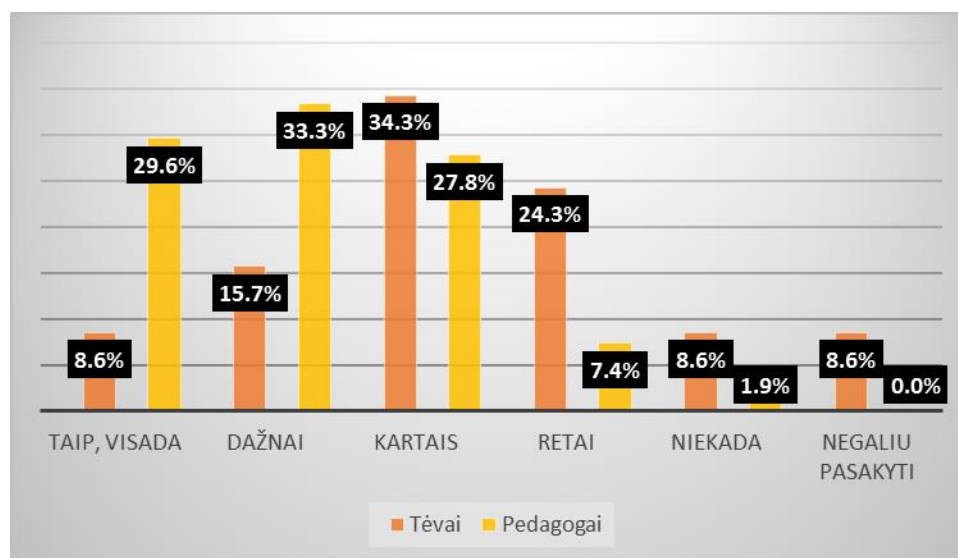
Tinkama mityba, pasak didžiausios dalies apklausoje dalyvavusių tėvų, tai nėra faktorius, kuriam skiriama per mažai dėmesio šeimos aplinkoje. Didžioji dalis respondentų pasiskirstė į: manančius, jog tai nesvarbu (30.0%) bei į manančius, jog tai svarbu tik kartais (31.4%). Šiuo atveju apklausoje dalyvavę pedagogai išvelgia: didžiausia dalis, jog tai svarbu tik kartais (42.6%), likusieji pasiskirstė tolygiai į manančius, jog tai nesvarbu (22.2%) ir jog tai svarbu (25.9%).

Teisė į laisvalaikį ir poilsį. Apklausoje dalyvavę tėvai pasisiskirsto tolygiai į manančius, jog tai nesvarbu (30.0%) bei svarbu tik kartais (34.3%). Šiuo aspektu, pedagogai vertina šiek tiek kitaip, itin didelė dalis jų, kurie sudaro net 50.0% apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia, jog tai svarbu tik kartais.

Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą. Didžiausią dalį apklausoje dalyvavusių tėvų sudaro manantys, jog tai visiškai nesvarbu, taip teigia 30.0% respondentų. Kiti apklausoje dalyvavę tėvai pasisiskirsto tolygiai į manančius, jog tai nesvarbu (22.9%) ir svarbu tik kartais (20.0%). Šiuo aspektu, itin didelė dalis pedagogų, kurie sudaro net 50.0% apklausoje dalyvavusių teigia, jog tai svarbu tik kartais.

Išanalizavus gautus respondentų atsakymus, lyginant tėvų ir pedagogų respondentų grupes, galime daryti prielaidą, jog tėvai neįžvelgia apklausoje nurodytų teisių kaip teisių, kurioms šeimos aplinkoje skiriama per mažai dėmesio. Tuo tarpu pedagogai, mano šiek tiek kitaip: jų vertinimo skalėje rodiklis visuomet buvo šiek tiek aukščiau nei tėvų, pvz. jei tėvai vertino, jog tai nesvarbu, pedagogai – svarbu tik kartais.

Siekiant identifikuoti ar apklausoje dalyvavę respondentai (tėvai ir pedagogai) vaikus supažindina su jų teisėmis į apklausą buvo įdiegtas klausimas šiai informacijai identifikuoti (žr. 12 paveikslą).

12 pav. Vaikų supažindinimas su vaiko teisėmis (N=124)

Didžiausią respondentų (tėvų) imties dalį (34.3%) sudaro teigiantys, jog vaikus su jų teisėmis supažindina kartais. 24.3% apklausoje dalyvavusių tėvų teigia, jog tai daro retai, o 15.7% - dažnai. Tą pačią imties dalį (8.6%) sudaro teigiantys tėvai, jog šią funkciją atlieka visada, niekada ir negalintys pasakyti.

Tuo tarpu tarp pedagogų vyravo kitoks rezultatų pasiskirstymas: didžiausią imties dalį (33.3%) sudaro teigiantys, jog tai daro dažnai. Tolygiai pasiskirstė apklausoje dalyvavę pedagogai, kurie teigia, jog tai daro visada (29.6%) bei kartais (27.8%). Mažiausią imties dalį sudaro šią funkciją atliekantys retai (7.4%) pedagogai bei niekada jos neatliekantys (1.9%).

Apžvelgiant respondentų grupių rezultatus, galime daryti prielaidą, jog pedagogai itin dažnai ugdomojoje veikloje ugdytinius supažindina su jų teisėmis. Tuo tarpu tėvai – kur kas rečiau.

Metodai ir būdai, kuriais vaikai supažindinami su jų teisėmis pateikiami 8 lentelėje.

8 lentelė. Ugdymo metodai, būdai ir formos, kuriais tėvai ir pedagogai supažindina vaikus su jų teisėmis (N=124)

Kategorija	Išrodantys teiginiai
Pokalbis	<...> diskusijomis, pasakojimu (P-51); „Minčių lietus“, diskusija <...> pokalbis (P-50); Ryto rato metu diskutuojame <...> aiškinamės tai (P-21); Dialogu, bendraujant ir pasakojant (T-9) Kai kas nors nutinka, pasakau kaip turėjo elgtis, ko negalėjo daryti, ką reikėjo sakyti ir kaip tokioje pačioje situacijoje elgtis ateityje (T-19) Jei blogai elgiasi pasakai, kad taip negalima vaikam elgtis ir atvirkščiai (T-8) Pokalbiais, pamokančiomis istorijomis <...> (T-26)
Informacinės technologijos	<...> mokomieji filmukai (P-54) <...> paveikslėlių, skaidrių demonstravimas (P-50) <...> žiūrint ir aptariant trumpametražius animacinius filmus (P-29) <...> mokomuosius – lavinamuosius animacinius filmukus <...> (T-22)
Literatūra	<...> iliustracijų analizavimas (P-54) <...> metodinė literatūra. (P-18) <...> skaitome knygas (T-55)
Žaidimas	<...> žaidybinės situacijos (P-54) <...> didaktiniai žaidimai (P-50) Žaisdami žaidimus <...> (P-15) <...> žaidimai, viktorinos, pramogos ir kt. (P-12) <...> žaidybinių situacijų sudarymas (P-6) Per žaidimus <...> (T-22)

Tyrimo dalyviai išskyrė metodus, būdus, kuriais supažindina vaikus su jų teisėmis. Svarbiausius ir dažniausiai naudojamus metodus tiriamieji išskyrė pokalbį ir žaidimo metodą. Pedagogų, dalyvavusių tyrime dažniausiai įvardijamas metodas – pokalbis. Ugdomųjų veiklų metu, įvairių situacijų aiškinimuisi pasirenkama būtent žodinė forma. Taip pat vienu svarbiausių metodų galima išskirti – žaidimą. Taip ikimokyklinėse įstaigose organizuojamos veiklos, todėl natūralu, jog pedagogai dažnai naudoja būtent šį metodą. Žinoma, pedagogai išskyrė ir daugiau būdų, kaip vaikai yra supažindinami su jų teisėmis. Metodinės ir vaikiškos literatūros analizė bei informacinių technologijų panaudojimas ugdomųjų veiklų metu, norint vaikus supažindinti su vaiko teisėmis – vaikams pateikiami įvairūs mokomieji animaciniai filmukai, rodomi paveikslėliai ar skaidruolės.

Tyrimo dalyvavusių tėvų pasisakymai panašūs į pedagogų. Svarbiausius ir dažniausiai naudojamus metodus šeimoje tėvai taip pat įvardijo žaidimą ir pokalbį. Dažniausiai kalbama su vaiku, analizuojamos įvairios situacijos, aptariamas vaiko elgesys. Literatūros analizė ir informacinių technologijų taikymas vaikų supažindinimui su jų teisėmis šeimoje yra mažiau naudojamas.

Siekiant nustatyti, kuo respondentai, šiuo atveju tiek tėvai, tiek pedagogai remiasi savo profesinėje veikloje supažindindami vaikus su jų teisėmis sudarytas klausimas, kurio rezultatai pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė. **Kuo remiantis vaikai yra supažindinami su vaiko teisėmis (N=124)**

Teiginiai	Atsakymų variantai	Tėvai	Pedagogai
Įvairia metodine literatūra	Neatsakė	1,40%	0,00%
	Niekada	5,70%	0,00%
	Retai	0,00%	5,60%
	Kartais	22,90%	25,90%
	Dažnai	31,40%	37,00%
	Visada	38,60%	31,50%
Kitų pedagogų gerą darbo patirtimi / iš ugdymo įstaigų, pedagogų	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Niekada	7,10%	0,00%
	Retai	1,40%	1,90%
	Kartais	11,40%	27,80%
	Dažnai	32,90%	38,90%
	Visada	47,10%	29,60%
Seminarų / mokymų metu įgytomis žiniomis	Neatsakė	1,40%	0,00%
	Niekada	10,00%	0,00%

	Retai	14,30%	1,90%
	Kartais	27,10%	14,80%
	Dažnai	28,60%	53,70%
	Visada	18,60%	29,60%
Analizuoja vaiko teises reglamentuojančius dokumentus	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Niekada	17,10%	3,70%
	Retai	10,00%	27,80%
	Kartais	28,60%	25,90%
	Dažnai	15,70%	22,20%
	Visada	27,10%	18,50%
Ivairiomis žiniasklaidos priemonėmis	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Niekada	7,10%	5,60%
	Retai	5,70%	14,80%
	Kartais	20,00%	24,10%
	Dažnai	31,40%	24,10%
	Visada	35,70%	29,60%

Didžioji dalis (38.6%) respondentų (tėvų) nurodo, jog savo profesinėje veikloje siekdami supažindinti vaikus su jų teisėmis visada remiasi **įvairia metodine literatūra**. Taip pat 31.4% tėvų nurodė, jog įvairia metodine literatūra remiasi dažnai. Tuo tarpu pedagogai, šiuo būdu naudojami dažnai, tai nurodė 37.0% apklausoje dalyvavusių pedagogų. 31.5% pedagogų nurodė, jog šiuo būdu naudojami visada.

Remiuosi kitų pedagogų geraja darbo patirtimi / iš ugdymo įstaigų, pedagogų. 47.1% tėvų nurodė, jog šį būdą naudoja visada, o 32.9% teigia, jog šį būdą naudoja dažnai. Tuo tarpu pedagogai pasiskirstė šiek tiek kitaip, didžioji dauguma (38.9%) jų nurodė, jog šį būdą taiko dažnai, o 29.6% - dažnai.

Remiuosi seminarų/mokymų metu įgytomis žiniomis. Respondentų grupė - tėvai vertindami šį būdą pasiskirstė tolygiai – 27.1% teigia, jog šį būdą naudoja kartais, o 28.6% - dažnai. Šiuo atveju ženkliai daugiau (53.7%) pedagogų nurodė šį būdą kaip būdą, kuris naudojamas dažnai, o 29.6% - visada.

Tėvų dalyvavusių apklausoje rezultatai pasidalino tolygiai vertinant būdą **analizuoju vaiko teises reglamentuojančius dokumentus**. Šiuo atveju, 27.1% tėvų nurodė, jog šį būdą naudoja kartais bei 27.1% - dažnai. Pedagogų rezultatai pasiskirstė šiek tiek kitaip, jie teigia, jog šį būdą naudoja retai (27.8%) bei 25.9% respondentų nurodė, jog kartais.

Įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis didžioji dauguma (35.7%) tėvų atsakė, jog remiasi visada, o 31.4% - dažnai. Tuo tarpu pedagogai, pasiskirstė taip: 29.6% teigia, jog remiasi visada, o po 24.1% - dažnai bei kartais.

Ties pasirinkimo variantu „Kita“ abi respondentų grupės nepateikė savų variantų, kuriais remiasi profesinėje veikloje supažindindami vaikus su jų teisėmis, todėl jų nevertino.

Siekiant išanalizuoti, kokių vaiko teisių turėtų būti mokoma ikimokyklinio ugdymo įstaigose skirtingų respondentų grupių: tėvų bei pedagogų nuomone, buvo pateiktas atitinkamas klausimas (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Vaiko teisės, kurių turėtų būti mokoma ikimokyklinėse ugdymo įstaigose (N=124)

Teiginiai	Atsakymų variantai	Tėvai	Pedagogai
...savo nuomonės reiškimą;	Nereikšminga mokyti	2,90%	1,90%
	Turi būti supažindinama	30,00%	14,80%
	Turi būti mokoma	67,10%	83,30%
...dalyvavimą ugdymo įstaigos veikloje;	Nereikšminga mokyti	4,30%	1,90%
	Turi būti supažindinama	37,10%	18,50%
	Turi būti mokoma	58,60%	79,60%
...visapusišką vaiko asmenybės, talento ir protinių bei fizinių gebėjimų ugdymą;	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	2,90%	0,00%
	Turi būti supažindinama	21,40%	18,50%
	Turi būti mokoma	75,70%	79,60%
...savarankišką apsisprendimą atsižvelgiant į jo subrendimo lygmenį;	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	4,30%	0,00%
	Turi būti supažindinama	37,10%	46,30%
	Turi būti mokoma	57,10%	51,90%
...būti sveikam;	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	2,90%	0,00%
	Turi būti supažindinama	35,70%	14,80%
	Turi būti mokoma	61,40%	83,30%
...asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę;	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	4,30%	3,70%
	Turi būti supažindinama	48,60%	50,00%
	Turi būti mokoma	45,70%	44,40%
...poilsį ir laisvalaikį bei jo amžių atitinkančius pramoginius renginius, kultūrinį gyvenimą;	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	4,30%	1,90%
	Turi būti supažindinama	45,70%	33,30%
	Turi būti mokoma	48,60%	63,00%
...informaciją;	Neatsakė	1,40%	0,00%
	Nereikšminga mokyti	4,30%	3,70%
	Turi būti supažindinama	58,60%	46,30%

	Turi būti mokoma	35,70%	50,00%
...individualybę ir jos išsaugojimą;	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	2,90%	1,90%
	Turi būti supažindinama	42,90%	44,40%
	Turi būti mokoma	52,90%	51,90%
...tinkamas gyvenimo sąlygas;	Neatsakė	1,40%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	8,60%	3,70%
	Turi būti supažindinama	45,70%	42,60%
	Turi būti mokoma	44,30%	51,90%
...valstybės paramą ir išlaikymą;	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	28,60%	11,10%
	Turi būti supažindinama	44,30%	48,10%
	Turi būti mokoma	27,10%	38,90%
...mokslą.	Neatsakė	0,00%	1,90%
	Nereikšminga mokyti	2,90%	3,70%
	Turi būti supažindinama	31,40%	33,30%
	Turi būti mokoma	64,30%	61,10%

Didžioji dalis apklausoje dalyvavusių tėvų nurodo, jog **savo nuomonės reiškimo** turi būti mokoma ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Taip nurodė 67.1% apklausoje dalyvavusių tėvų. Tuo tarpu 30.0% jų teigia, jog turi būti supažindinama. Kur kas aktyviau reiškė savo nuomonę pedagogai, nurodydami, jog to turi būti mokoma. Taip nurodė net 83.3% apklaustųjų.

Tuo tarpu dėl vaikų teisės **dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje**, respondentų grupė – tėvai buvo šiek pasyvesni, nurodydami, jog to turi būti mokoma. Taip nurodė 58.6%, o 37.1% teigė, jog su tuo turi būti supažindinama. Pedagogai kur kas aktyviau nurodė, jog to turi būti mokoma. Taip teigė net 79.6% apklausoje dalyvavusių pedagogų.

Vaiko teisė į **visapusišką vaiko asmenybės, talento ir protinių bei fizinių gebėjimų ugdymą**. Didžiausią dalį apklausoje dalyvavusių tėvų sudaro manantys, jog to turi būti mokoma. Taip nurodė net 75.7% apklausoje dalyvavusių tėvų. Tuo tarpu šiek tiek didesnė dalis pedagogų, kurie sudaro 79.6% apklausoje dalyvavusių pedagogų, taip pat teigia, jog to turi būti mokoma ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Tėvų ir pedagogų, nuomonės pasiskirstė tolygiai vertinant vaiko teisę į **savarankišką apsisprendimą atsižvelgiant į jo subrendimo lygmenį**. Vertinant šią vaiko teisę, 57.1% tėvų ir 51.9% pedagogų nurodė, jog to turi būti mokoma. Analizuojant šią teisę, 37.1% tėvų ir 46.3% pedagogų nurodė, jog su tuo turi būti supažindinama.

Vaiko teisė **būti sveikam**. Didžioji dalis (61.4%) apklausoje dalyvavusių tėvų nurodė, jog to turi būti mokoma, o 35.7% nurodė, jog su tuo turi būti supažindinama. Šiuo atveju, ženkliai daugiau pedagogų, kurie sudarė net 83.3% atsakiusiųjų nurodė, jog to turi būti mokoma.

Analizuojant vaiko teisę **į poilsį ir laisvalaikį bei jo amžių atitinkančius pramoginius renginius, kultūrinį gyvenimą** vyravo tolygus respondentų grupių pasiskirstymas. 48.6% tėvų teigia, jog to turi būti mokoma, o 45.7% teigia, jog su tuo turi būti supažindinama. Tuo tarpu 44.4% pedagogų teigia, jog to turi mokoma ir didesnė dalis (50.0%) mano, jog su tuo turi būti supažindinama.

Vaiko teisė **į informaciją**. Didžioji dalis apklausoje dalyvavusių tėvų teigia, jog su tuo turi būti supažindinama. Tai sudaro 58.6% apklausoje dalyvavusių tėvų. Analizuojant šią teisę, didžioji dalis (50.0%) pedagogų mano priešingai, jog to turi būti mokoma ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tėvų ir pedagogų nuomonė pasiskirstė tolygiai vertinant vaiko teisę **į individualybę ir jos išsaugojimą**. Didžiąją dalį (52.9% tėvų ir 51.9% pedagogų) sudaro manantys, jog to turi būti mokoma ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Taip pat nemenką dalį (42.9% tėvų ir 44.4% pedagogų) respondentų sudaro ir manantys, jog su tuo turi būti supažindinama.

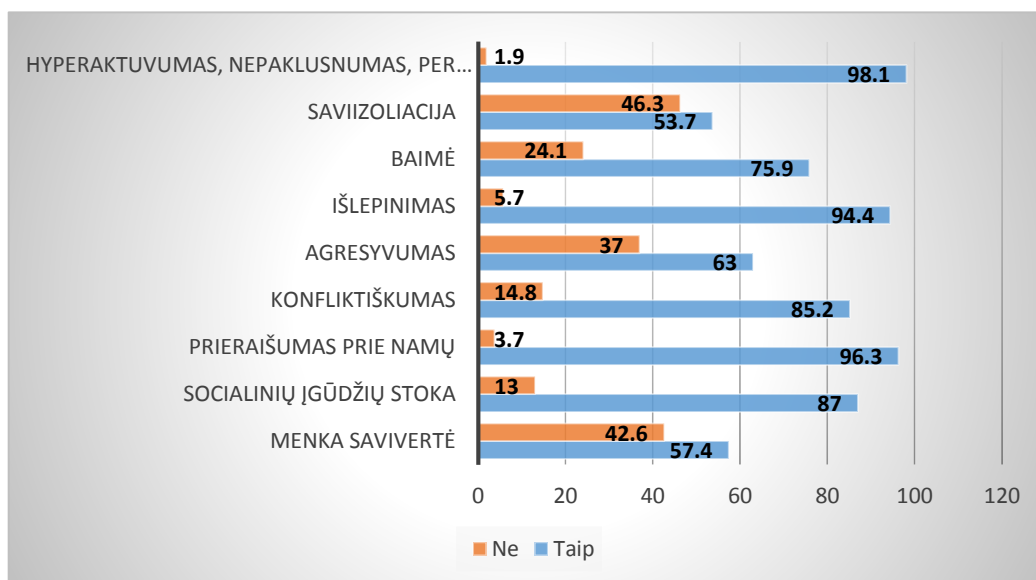
Vertinant vaiko teisę **į tinkamas gyvenimo sąlygas** respondentų grupių nuomonės šiek kito. Vertinant šią teisę didžiausią dalį (45.7%) tėvų sudaro manantys, jog su tuo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje turi būti supažindinama, tuo tarpu 51.9% pedagogų mano, jog to turi būti mokoma.

Teisė **į valstybės paramą ir išlaikymą**. Respondentų grupių nuomonė pasiskirstė tolygiai. 44,3% tėvų mano, jog su tuo turi būti supažindinama, tuo tarpu 48.1% pedagogų mano tą patį. Pravartu paminėti, jog šiuo atveju, nemenką dalį (28.6%) atsakiusių tėvų sudaro manantys, jog to mokytį nereikšminga.

Respondentų grupių nuomonės pasiskirstė tolygiai vertinant vaiko teisę **į mokslą**. Didžiausią dalį apklausoje dalyvavusių respondentų (64.3% tėvų ir 61.1%) sudarė manantys, jog to turi būti mokoma. 31.4% tėvų ir 33.3% pedagogų teigė, jog su tuo vaikus pakanka supažindinti.

Vertinant kokių vaiko teisių turi būti mokoma ikimokyklinio ugdymo įstaigose apklausos klausimo rezultatus, galime daryti prielaidą, jog respondentų grupių nuomonė pernelyg neišsiskyrė, ji buvo asimili bei dažnai sutapo.

Siekiant nustatyti, su kokiomis vaikų problemomis tenka susidurti pedagogams jų profesinėje veikloje buvo įdiegtas klausimas šiai informacijai identifikuoti (žr. 13 paveikslą).

13 pav. Vaikų problemos su kuriomis susiduriama pedagogų profesinėje veikloje (N=124)

Menka savivertė. Didesnę respondentų imties dalį sudaro teigiantys, jog su tokia problema jų profesinėje veikloje susiduriama. Taip teigia 57.4% apklausoje dalyvavusių pedagogų. Tuo tarpu 42.6% atsakiusių teigia, jog su šia problema nesusiduria.

Socialinių įgūdžių stoka. Itin didelę respondentų imties dalį sudaro teigiantys, jog su šia problema susiduria savo profesinėje veikloje. Tuo tarpu 13.0% apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia, jog su šia problema nesusiduria.

Prieraišumas prie namų. Itin didelę apklausoje dalyvavusių pedagogų sudaro teigiantys, jog su šia problema susiduria savo profesinėje veikloje. Taip teigia net 96.3% apklaustųjų. Tuo tarpu itin menką respondentų dalį sudaro teigiantys, jog su tuo nesusiduria (3.7%).

Konfliktiškumas. Su šia problema savo profesinėje veikloje susiduria net 85.2% apklausoje dalyvavusių pedagogų. Tuo tarpu 14.8% teigia, jog su šia problema nesusiduria.

Respondentų pateiktais duomenimis, su **agresyvumu** savo profesinėje veikloje susiduria 63.0% apklausoje dalyvavusių pedagogų, tuo tarpu 37.0% teigia, jog su šia problema nesusiduria.

Kaip itin opią problemą, apklausoje dalyvavę respondentai nurodo **išlepinimą**. Su išlepintais ugdytiniais savo profesinėje veikloje susiduria 94.4% apklausoje dalyvavusių pedagogų. Tuo tarpu likusioji dalis, 5.7%, teigia nesusiduriantys.

Net 75.9% respondentų teigia, jog savo profesinėje veikloje susiduria su **baime**. Tuo tarpu 24.1% teigia, jog savo veikloje su šia problema nesusiduria.

Saviizoliacija. Šiek tiek didesnę imties dalį sudaro teigiantys, jog su šia problema susiduria. Taip teigia 53.7% apklaustųjų. Tuo tarpu 46.3% apklausoje dalyvavusių pedagogų nurodo, jog su šia problema savo profesinėje veikloje nesusiduria.

Hiperaktyvumas, nepaklusnumas, per didelis jautrumas. Net 98.1% apklausoje dalyvavusių pedagogų išvelgia šią problemą savo profesinėje veikloje. Itin menka dalis, 1.9%, teigia, jog su šia problema nesusiduria.

Apžvelgiant respondentų pateiktus atsakymus, galime daryti prielaidą, jog su lentelėje pateiktomis problemomis jie savo profesinėje veikloje susiduria itin dažnai.

Tiriamųjų (pedagogų) taikomi būdai, metodai ir formos, siekiant išspręsti vaiko teisių pažeidimo problemas pateikiami 11 lentelėje.

11 lentelė. **Taikomi būdai, metodai ir formos, siekiant išspręsti vaiko teisių pažeidimo problemas (N=54)**

Teiginiai	Atsakymai	Respondentų sk	Procentai
Mediacijos metodas (pokalbis su skriaudėju ir skriaudžiamuoju)	Niekada	1	1,90%
	Retai	0	0,00%
	Kartais	1	1,90%
	Dažnai	17	31,50%
	Visada	35	64,80%
Privilegijų kontrolė (ko nors tą dieną neleidžiama)	Niekada	0	0,00%
	Retai	12	22,20%
	Kartais	15	27,80%
	Dažnai	16	29,60%
	Visada	11	20,40%
Barimas	Neatsakė	1	1,90%
	Niekada	4	7,40%
	Retai	16	29,60%
	Kartais	23	42,60%
	Dažnai	8	14,80%
	Visada	2	3,70%
Grasinimas	Neatsakė	1	1,90%
	Niekada	30	55,60%
	Retai	17	31,50%
	Kartais	3	5,60%
	Dažnai	2	3,70%
	Visada	1	1,90%

Ugdymo įstaigos vadovo iškvietimas	Neatsakė	2	3,70%
	Niekada	33	61,10%
	Retai	14	25,90%
	Kartais	2	3,70%
	Dažnai	1	1,90%
	Visada	2	3,70%
Ugdymosi vietos pakeitimas	Niekada	16	29,60%
	Retai	7	13,00%
	Kartais	9	16,70%
	Dažnai	12	22,20%
	Visada	10	18,50%

Siekiant identifikuoti, kokių metodų imasi pedagogai susidūrę su tam tikromis problemomis profesinėje veikloje, buvo įdiegtas klausimas šiai informacijai identifikuoti.

Mediacijos metodas (pokalbis su skriaudėju ir skriaudžiamuoju). Apklauso duomenimis 64.8% apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia, jog šio metodo imasi visada. Tuo tarpu mažesnę imties dalį 31.5% sudaro teigiantys, jog šį metodą taiko dažnai.

Privilegijų kontrolė (ko nors tą dieną neleidžiama). Respondentų atsakymai pasiskirstė tolygiai: didžiąją imties dalį sudaro teigiantys, jog šį metodą taiko dažnai (29.6%) bei kartais (27.8%). Taip pat šiek tiek mažesnę imties dalį sudaro teigiantys, jog šį metodą taiko retai (22.2%) bei visada (20.4%).

Barimas. Didžiausią imties dalį sudaro pedagogai, teigiantys, jog šį metodą savo profesinėje veikloje taiko kartais. Taip teigia 42.6% respondentų. Taip pat nemenką dalį sudaro teigiantys, jog šio metodo imasi retai (29.6%).

Grasinimas. Didžiausią imties dalį sudaro respondentai, teigiantys, jog šio metodo netaiko niekada. Taip teigia 55.6% apklaustųjų. Tuo tarpu 31.5% apklausoje dalyvavusių pedagogų teigia, jog šį metodą naudoja retai.

Ugdymo įstaigos vadovo iškvietimas. Pasak apklausoje dalyvavusių pedagogų, net 61.1% teigia, jog šio metodo savo profesinėje veikloje netaiko niekada. Tuo tarpu 25.9% apklaustųjų teigia, jog šio metodo imasi retai.

Ugdymo vietos pakeitimas. Didžiausią imties dalį (29.6%) sudaro pedagogai, teigiantys, jog šio metodo netaiko niekada. Tuo tarpu, 22.2% respondentų teigimu, šį metodą savo profesinėje veikloje taiko dažnai.

Apžvelgiant respondentų apklausos rezultatus, galime daryti prielaidą, jog populiariausias iškilusių problemų sprendimo būdas - mediacijos metodas (pokalbis su skriaudėju ir skriaudžiamuoju). Tuo tarpu rečiausiai naudojamas būdas – ugdymo įstaigos vadovo iškvietimas.

IŠVADOS

1. Išanalizuota mokslinė literatūra, nacionaliniai ir tarptautiniai švietimo ir teisės aktai parodė, kad vaiko teisės yra sudėtinė žmogaus teisių dalis. Vaikai yra socialiai silpnesnė, bet ne mažiau reikšminga visuomenės grupė, turinti savo teises ir pareigas. Pastaraisiais dešimtmečiais vis labiau akcentuojamas dėmesys į vaiką, kaip savarankišką ir pilnateisį subjektą, turintį ne tik bendrąsias žmogaus teises, bet ir specialiąsias, todėl, kad jie yra labiausiai pažeidžiama visuomenės dalis.
2. Tyrimo rezultatai parodė, jog tėvai teisingą suaugusiųjų elgesį vaiko atžvilgiu išskiria, kaip svarbiausią vaiko teisę, o pedagogų nuomone fizinis saugumas yra svarbesnis. Tiriamųjų nuomonės sutapo ties emociniu saugumu – abi respondentų grupės šią teisę laiko svarbiausia.
3. Respondentų apklausos rezultatai leidžia daryti prielaidą, jog populiariausias iškilusių problemų sprendimo būdas - mediacijos metodas (pokalbis su skriaudėju ir skriaudžiamuoju). Tuo tarpu rečiausiai naudojamas būdas – ugdymo įstaigos vadovo iškvietimas.
4. Pedagogai, kaip geriausiai realizuojamas vaiko teises ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje išskyrė: teisė gyventi ir augti, teisė būti sveikam. Teisė į mokslą, teisė būti apsaugotam nuo smurto ir žalingų įpročių – svarbiausios tėvams.
5. Tyrimas parodė, jog pedagogai apklausoje vaiko teises reglamentuojančius dokumentus vertina, kaip labai svarbius, o tėvai, priešingai nei pedagogai, vaiko teises apibrėžiančius dokumentus vertina kaip visiškai nesvarbius.
6. Lyginant tėvų ir pedagogų respondentų grupes, galime daryti prielaidą, jog tėvai neįžvelgia apklausoje nurodytų teisių kaip teisių, kurioms šeimos aplinkoje skiriama per mažai dėmesio. Tuo tarpu pedagogai, mano šiek tiek kitaip: jų vertinimo skalėje rodiklis visuomet buvo šiek tiek aukščiau nei tėvų, pvz. jei tėvai vertino, jog tai nesvarbu, pedagogai – svarbu tik kartais.
7. Pedagogai itin dažnai savo veikloje ugdytinius supažindina su jų teisėmis. Tuo tarpu tėvai – kur kas rečiau. Vaikų supažindinimo su jų teisėmis metodų ir būdų pasirinkimas tiek tiriamųjų tėvų tiek pedagogų sutapo – dažniausiai naudojamas pokalbio arba žaidimo metodas.
8. Išanalizavus tyrimo rezultatus galime pastebėti, jog abi tiriamųjų grupės (tėvai ir pedagogai) dažniausiai arba visada siekdami supažindinti vaikus su jų teisėmis remiasi įvairia metodine literatūra. Taip pat pedagogai dalyvaudami seminaruose / mokymuose pasitelkia žinių apie vaiko teises, o tėvai informacijos gauna iš ugdymo įstaigos ar pedagogų.

9. Tyrimas parodė, kad vaiko teisės, kurių turėtų būti mokoma ikimokyklinėse ugdymo įstaigose tėvų ir pedagogų nuomone yra teisė: būti sveikam, visapusišką vaiko asmenybės, talento ir protinių bei fizinių gebėjimų ugdymą bei savo nuomonės reiškimą.
10. Išanalizavus gautus tyrimo duomenis paaiškėjo, jog dažniausiai pedagogai susiduria su hiperaktyvumo, nepaklusnumo, išlepinimo bei prierašumo prie namų problemomis. Rečiausiai susiduriama su menkos savivertės ir saviizoliacijos problemomis.
11. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad hipotezė – tikėtina, jog tėvai ir pedagogai skirtingai vertina ikimokyklinio amžiaus vaikų teisių įgyvendinimą įstaigose – iš dalies pasitvirtino. Nuomonių išsiskyrimas pastebimas tik dalyje tyrimo rezultatų.

REKOMENDACIJOS

1. LR Švietimo ir mokslo ministerija:

- turėtų atsižvelgti į seminarų vaiko teisių mokymo tema organizavimo poreikį, jų dažnumą ir kokybiškumą;
- turėtų parengti įvairių vaizdinių priemonių vaikams, išleisti metodinių leidinių, skirtų vaiko teisių mokymui ikimokykliniame amžiuje.

2. Ikimokyklinė ugdymo įstaiga:

- sudaryti programą, kurioje atspindėtų nuoseklus teisinis švietimas;
- mažinti vaikų skaičių grupėse, siekiant užtikrinti vaiko teisių įgyvendinimą ikimokyklinėse įstaigose.

3. Ikimokyklinio ugdymo pedagogai:

- kalbėti apie vaiko teises renginiuose ir kitoje veikloje;
- akcentuoti ir vaiko pareigas;
- mokyti vaiko teisių įtraukiant įvairias vaidmenines, žaidybines situacijas, nes ikimokykliniame amžiuje pagrindinė vaiko veikla yra žaidimas;
- atsisakyti vadovaujančiojo vaidmens ugdymo procese, santykiai tarp vaiko ir suaugusiojo turėtų būti grindžiami lygiaverte partneryste. Pedagogai negali tapti asmenimis, kurie suteikia ar atima iš vaikų jų teises, nes jos yra garantuotos valstybės.

4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai:

- būtinas savaiminis tėvų mokymasis pedagoginiu, psichologiniu, teisiniu aspektais;
- bendradarbiauti tėvams su vaikų ugdymo institucijomis įsitraukiant į bendrą projektinę veiklą, prevencines programas ir pan.

LITERATŪRA

1. Bankauskienė I., Merfeldaitė O., Šimaitis A., Valantiejiene S. (2009). Mokyklos bendruomenė ir socialiniai partneriai. *Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa mokinių tėvams*. Vilnius, p. 98-126.
2. Berns M. R. (2009). *Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė*. Vilnius.
3. Bulotas R. (2003). Žmogaus ir vaiko teisių mokymo(-si) pedagoginiai pagrindai vidurinėje mokykloje.
4. Bačiulienė, K., Zaborskis, A. (2004). Požiūris į vaiko sveikatą Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje. *Medicina*, 8 (40).
5. Bendrieji Vaiko teisių apsaugos tarnybų nuostatai. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 120-5415. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=216580&p_query=&p_tr2=. Žiūrėta 2016-04-12.
6. Bubelienė D., Sakalauskaitė T. (2007). Pedagogų požiūris į vaiko teises mokykloje. *Socialinis ugdymas: vaiko ir šeimos teisių apsauga IV. Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys*. Šiauliai: ŠU leidykla.
7. Buzaitytė-Kašalynienė, J. (2004). Šeimos įtaka pasiekimams mokykloje. *Acta Paedagogica Vilnensia*, nr. 13, p.28–43.
8. Breidokienė, R., Ignatovičienė, S. (2010). *Pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo pratybos*. Vilnius: VšĮ Vaikų laikinosios globos namai „Atsigręžk į vaikus“ ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Prieiga internete: <http://www.socmin.lt/index.php?1745646277>. Žiūrėta 2016-02-22.
9. Durrant, J. E. (2011). *Positive Discipline. What It Is and How To Do It* (2nd edition). Bangkok: Save the Children Sweden. (Manual for parents of infants to adolescents). Prieiga internete: http://sca.savethechildren.se/South_East_Asia/Misc/Puffs/Positive-Discipline-What-it-is-and-how-to-do-it/. *Hardcopies available from: http://www.frp.ca/index.cfm*. Žiūrėta 2016-02-22.
10. Dromantienė, L.; Šalaševičiūtė, R. (2006). Vaiko teisių apsauga Lietuvoje: socialinių darbuotojų vaidmuo. *Socialinis darbas*. 5(1): 79–88.
11. Grigaliūnienė V. (2009). *Šeima ir vaiko emocinis pasaulis*. Kaunas: KMU leidykla.

12. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. (1989). *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 60-1501. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=. Žiūrėta 2016-04-12.
13. Jonynienė Ž., Teresevičienė M. (2003). Lietuvos ir Švedijos mokinių požiūris į vaiko teises mokymosi procese // *Acta Pedagogica Vilnensia*. Vilnius: VU. P. 63-71.
14. Jonutytė I., Petruškevičiūtė A., Prakapas R. (2009). Tėvų ir vaikų santykiai. Tėvų vaidmuo ugdant vaikų gyvenimo įgūdžius. *Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programa mokinių tėvams*. Vilnius, p. 41-81.
15. Jonynienė Ž. (2005). Vaikų požiūris į vaiko teises ir jų įgyvendinimą. Prieiga per internetą: <http://www.gelbvaik.lt/download.php?file_id=153>. Žiūrėta 2016-04-12.
16. Jonynienė Ž. (2009). Vaiko teisių įgyvendinimas: mokyklos demokratėjimo rodiklis. *Socialinis darbas* nr. 8(2), p. 51-64.
17. Jonynienė, Ž.; Černiauskiene, R. (2004). Nepilnamečių teisės pažeidėjų ir vidurinių mokyklų moksleivių požiūrio į vaiko teises lyginamoji analizė. *Socialinis darbas*, nr. 3(2), p. 81–89.
18. Jovaiša L. (2001). *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
19. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius.
20. Kairienė B., Žiemienė, R. (2007). Vaiko teisių įgyvendinimo ypatumai šeimoje. *Socialinis darbas*, nr. 6(2), p. 43-50.
21. Karmaza E., Grigutyte N., E. G. Karmazė (2007). *Smurtas mokykloje: prevencija ir pagalba*. Vilnius: Sapnų sala.
22. Kerulienė I. (2008). *Vaiko teisės: tėvų požiūris į jas ir elgesys su vaiku*. *Pedagogika*. Mokslo darbai. 2008, nr. 92.
23. Kietytė, L. (2004). *Vaiko teisių apsaugos reguliavimo administracinės teisės priemonėmis problematika*. Prieiga per internetą: <http://www.teise.org/admin/docs/upload/2004%203%20Laura.doc>. Žiūrėta 2016-04-12.
24. Kvieskienė G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė*. Vilnius: VPU 1-kl.
25. Kontautienė R. (2010). *Bendradarbiavimo sistema ir jos valdymas mokykloje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
26. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

27. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. Nr. I-1234. - Valstybės žinios. 1996-04-12, Nr.-33-807.
28. Lietuvos Respublikos Seimas. Švietimo įstatymas. Nr. IX-1630. Valstybės žinios. 2003- 06-17, Nr. 63-2853.
29. Lamanuskas V. (2004). *Ugdymas: aksiomatinis ir sisteminis aspektai*. Vilnius.
30. Pivorienė, J.; Miliauskienė, V.(2006). Rizikos grupei priklausančių paauglių ir jų tėvų tarpusavio santykių ypatumai. *Socialinis darbas*, nr. 5(1), p. 96–107.
- 31.
32. Rekertienė E. (Red.) (2002). *Vaikų teisės: nuostatų įgyvendinimas*. Vilnius: Vaikų teisių informacijos centras.
33. Strutinskaitė J. (1999). *Vaiko teisių konvencijos nagrinėjimo pradinėse mokyklose metodika*. Vilnius.
34. Survutaitė D. (2006). Papildomojo ugdymo koncepcija reformuotoje Lietuvos švietimo sistemoje XX amžiaus pabaigoje. *Tiltai*, 4, p. 107-119.
35. Skujienė G., Steponienė A. (2005). *Šeimos etika*. Knyga mokytojui, studentui, mokiniui ir visiems besidomintiems. Vilnius: Rosma.
36. Stark R. ir kt. (2008). *Socialinis darbas ir vaiko teisės*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- 37.
38. Sagatys G. (2006). *Vaiko teisė į šeimos ryšius*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
39. Savivaldybių Vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklos tobulinimo programa. *Valstybės žinios*. 2003, 1179.
40. Sakalauskas G. (2008). *Vaiko teisių apsauga Lietuvoje*.
41. Snieškienė, D. (red.) (2008). *Socialinis darbas ir vaiko teisės*. Profesinio rengimo mokomoji knyga apie JT Konvenciją. Kaunas.
42. *Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadovas* (2002). Vilnius: Efrata.
43. *Vaiko teisių konvencijos nagrinėjimo pradinėse mokyklose metodika* (1999). Vilnius.
44. Valstybinė šeimos politikos koncepcija. (2008). Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=5477&p_k=1. Žiūrėta 2016-04-12.
45. Vaiko teisių į apsaugą, aprūpinimą ir dalyvavimą visuomenės gyvenime įgyvendinimo programa (2009). Prieiga per internetą: <http://www.socmin.lt/index.php?1307224846>. Žiūrėta 2016-04-12.

46. Žukauskienė R. (2007). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

PRIEDAI

ANKETA IKIMOKYKLINIŲ ĮSTAIGŲ PEDAGOGAMS

Gerbiami pedagogai, Šiaulių universiteto Ugdymo mokslų ir socialinės gerovės fakulteto magistrantė Julija Miniotaitė atlieka tyrimą apie vaiko teisių įgyvendinimą ikimokyklinėse įstaigose socioedukaciniu aspektu. Ikimokyklinio ugdymo organizavimas turi didelę įtaką vaikų pozityviai socializacijai. Dėl to svarbu nustatyti, kaip yra užtikrinamos vaikų teisės bei principai socializuojant ikimokyklinio amžiaus vaikus Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Prašome Jus dalyvauti apklausoje ir atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Kiekviena Jūsų mintis yra unikali ir labai reikšminga, todėl drąsiai išsakykite savo nuomonę. Anketa anoniminė, todėl vardo ir pavardės rašyti nereikia. Iš anksto dėkoju Jums už pagalbą ir nuoširdžius atsakymus į klausimus.

Atsakymus žymėkite X ženklų.

• **Informacija apie Jus:**

Jūsų lytis: ☐ Moteris ☐ Vyras	Jūsų amžius: ☐ 18-29 m. ☐ 30-39 m. ☐ 40-49 m. ☐ 50 ir daugiau
Jūsų kvalifikacinė kategorija: ☐ Auklėtoja (-as) ☐ Vyr. Auklėtoja (-as) ☐ Aulėtoja (-as) metodininkė (-as) ☐ Auklėtoja (-as) ekspertė (-as)	Išsilavinimas: ☐ Aukštesnysis ☐ Aukštasis neuniversitetinis ☐ Aukštasis Universitetinis ☐ Kita (įrašykite) .....
Pedagoginis darbo stažas: ☐ Iki 5 m. ☐ 6-10 m. ☐ 11-15 m. ☐ 16-20 m. ☐ 21 m. ir daugiau	Jūs dirbate su ..... amžiaus vaikų grupe (įrašykite)
Kiek vaikų lanko grupę, kurioje Jūs dirbate? (įrašykite)	

• **Vaiko teisių samprata ir vertinimas:**

1. Įvertinkite kiekvieną iš nurodytų vaiko teisių pagal svarbumą:

<i>Vaiko teisė</i>	<i>Labai svarbu</i>	<i>Svarbu</i>	<i>Svarbu tik kartais</i>	<i>Nesvarbu</i>	<i>Visiškai nesvarbu</i>
1. Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu					

2. Pagarba vaiko nuomonei					
3. Fizinis saugumas					
4. Emocinis saugumas					
5. Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus					
6. Teisė į mokymąsi					
7. Pagalba ugdomojoje veikloje					
8. Tinkama mityba					
9. Teisė į laisvalaikį ir poilsį					
10. Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
11. Turėti tinkamas gyvenimo sąlygas					
12. Kita (įrašykite)					

2. Įvertinkite, kada Jūs atsižvelgiate į vaiko nuomonę konkrečiose situacijose:

<i>Situacija</i>	<i>Visada</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Kartais</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
1. Planuojant ekskursijas, pažintinę veiklą					
2. Dėl ugdomosios veiklos organizavimo					
3. Kylant konfliktams					
4. Dėl grupių patalpų dekoravimo					
5. Organizuojant renginius					
6. Kita (įrašykite)					

• **Vaiko teisių įgyvendinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir šeimos aplinkoje: situacija ir problemos.**

3. Suranguokite pagal svarbą geriausiai realizuojamas vaiko teises ikimokyklinėje įstaigoje (5 – labai svarbi; 1 – visai nesvarbi):

Teisė	<i>Labai svarbi</i>	<i>Svarbi</i>	<i>Svarbi tik kai kuriais atvejais</i>	<i>Nesvarbi</i>	<i>Visiškai nesvarbi</i>
Teisė į mokslą					
Teisė gyventi ir augti					
Teisė į valstybės paramą ir išlaikymą					

Teisė laisvai reikšti savo nuomonę					
Teisė būti sveikam					
Teisė būti apsaugotam nuo smurto					
Teisė būti apsaugotam nuo žalingų įpročių					
Teisė į laisvalaikį ir poilsį					
Teisė į gyvenimo sąlygas					
Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
Kita (įrašykite)					

- **Vaiko teisių įgyvendinimo teisinis reglamentas:**

4. Kokie vaikų teises ginantys dokumentai Jums atrodo svarbiausi ir reikšmingiausi?

<i>Dokumentas</i>	<i>Labai svarbus</i>	<i>Svarbus</i>	<i>Svarbus tik kai kuriais atvejais</i>	<i>Nesvarbus</i>	<i>Visiškai nesvarbus</i>
Jungtinių tautų vaiko teisių Konvencija					
Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas					
Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, šeimos knyga					
Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymą					
Lietuvos Respublikos Konstitucija					
Civilinis kodeksas					
Baudžiamasis kodeksas					
Kita					

5. Kaip manote, kokioms vaikų teisėms stokoja dėmesio ikimokyklinio ugdymo įstaigoje **dažniausiai**?

<i>Vaiko teisė</i>	<i>Visada</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Kartais</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
1. Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu					
2. Pagarba vaiko nuomonei					
3. Fizinis saugumas					
4. Emocinis saugumas					
5. Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus					
6. Teisė į mokymąsi					
7. Pagalba ugdomojoje veikloje					
8. Tinkama mityba					
9. Teisė į laisvalaikį ir poilsį					
10. Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
11. Turėti tinkamas gyvenimo sąlygas					
Kita (įrašyite)					

6. Kaip manote, kokioms vaikų teisėms skiriama **per mažai dėmesio** šeimos aplinkoje?

<i>Vaiko teisė</i>	<i>Visada</i>	<i>Dažnai varbu</i>	<i>Kartais</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
1. Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu					
2. Pagarba vaiko nuomonei					
3. Fizinis saugumas					
4. Emocinis saugumas					
5. Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus					
6. Teisė į mokymąsi					
7. Pagalba ugdomojoje veikloje					
8. Tinkama mityba					
9. Teisė į laisvalaikį ir poilsį					
10. Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
11. Turėti tinkamas gyvenimo sąlygas					
Kita (įrašykite)					

• **Vaiko teisės ikimokyklinio ugdymo pedagogu profesinėje veikloje:**

7. Ar savo profesinėje veikloje ugdytinius supažindinate su jų teisėmis?

- Taip, visada;
- Dažnai;
- Kartais;
- Retai;
- Niekada;
- Negaliu pasakyti.

8. Kokiais ugdymo metodais, būdais ir formomis supažindinate vaikus su jų teisėmis?

---

9. Kuo remiatės savo profesinėje veikloje supažindindami vaikus su jų teisėmis?

<i>Šaltiniai</i>	<i>Visada</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Kartais</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
<i>Įvairia metodine literatūra</i>					
<i>Remiuosi kitų pedagogų gerąja darbo patirtimi</i>					
<i>Remiuosi seminarų / mokymų metu įgytomis žiniomis</i>					
<i>Analizuoju vaiko teises reglamentuojančius dokumentus</i>					
<i>Ivairiomis žiniasklaidos priemonėmis</i>					
Kita (įrašykite)					

10. Kurių vaiko teisių turėtų būti mokoma ikimokyklinio ugdymo įstaigose?

<i>Teisė (į):</i>	<i>Turi būti mokoma</i>	<i>Turi būti supažindinama</i>	<i>Nereikšminga mokyti</i>
...savo nuomonės reiškimą;			
...dalyvavimą ugdymo įstaigos veikloje;			
...visapusišką vaiko asmenybės, talento ir protinių bei fizinių gebėjimų ugdymą;			
...savarankišką apsisprendimą atsižvelgiant į jo subrendimo lygmenį;			
...būti sveikam;			
...asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę;			
...poilsį ir laisvalaikį bei jo amžių atitinkančius pramoginius renginius, kultūrinį gyvenimą;			
...informaciją;			
...individualybę ir jos išsaugojimą;			
...tinkamas gyvenimo sąlygas;			
...valstybės paramą ir išlaikymą;			
...mokslą.			

- **Vaiko teisių įgyvendinimo ikimokyklinėse įstaigoje socioedukacinis aspektas**

11. Pažymėkite, su kokiomis vaikų problemomis tenka susidurti Jūsų profesinėje veikloje:

Problemos		Pažymėkite (X)
Adaptacijos	<i>Menka savivertė</i>	
	<i>Socialinių įgūdžių stoka</i>	
	<i>Kita _____</i>	
Elgesio	<i>Konfliktiškumas</i>	
	<i>Agresyvumas</i>	
	<i>Kita _____</i>	
Emocinės	<i>Baimė</i>	
	<i>Saviizoliacija</i>	

	<i>Kita</i> _____	
--	-------------------	--

12. Kokius būdus, metodus bei formas taikote, siekdami išspręsti vaiko teisių pažeidimo problemas (kai vaiko teisės pažeidžiamos tarp grupės draugų (pvz.: kilus konfliktams))?

Būdas / metodas	Visada	Dažnai	Kartais	Retai	Niekada
Mediacijos metodas (pokalbis su skriaudėju ir skriaudžiamuoju)					
Privilegijų kontrolė (ko nors tą dieną neleidžiama)					
Barimas					
Grasinimas					
Ugdymo įstaigos vadovo iškvietimas					
Ugdymosi vietos pakeitimas					
Kita (įrašykite).....					

• **Pasiūlymai, rekomendacijos kryptingesnio vaiko teisių įgyvendinimo procese:**

13. Pateikite pasiūlymus, kaip būtų galima tobulinti vaiko teisių įgyvendinimo procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigose:

1. _____;
2. _____;
3. _____;
4. _____;

14. Ką galėtumėte rekomenduoti tėvams, siekiantiems veiksmingesnio vaiko teisių įgyvendinimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose?

1. _____;
2. _____;

3. _____ ;

4. _____ ;

Dėkoju už pateiktus atsakymus

ANKETA IKIMOKYKLINIŲ ĮSTAIGŲ VAIKŲ TĖVAMS

Gerbiami tėveliai, Šiaulių universiteto Ugdymo mokslų ir socialinės gerovės fakulteto magistrantė Julija Miniotaitė atlieka tyrimą apie vaiko teisių įgyvendinimą ikimokyklinėse įstaigose socioedukaciniu aspektu. Ikimokyklinio ugdymo organizavimas turi didelę įtaką vaikų pozityviai socializacijai. Dėl to svarbu nustatyti, kaip yra užtikrinamos vaikų teisės bei principai socializuojant ikimokyklinio amžiaus vaikus Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Prašome Jus dalyvauti apklausoje ir atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Kiekviena Jūsų mintis yra unikali ir labai reikšminga, todėl drąsiai išsakykite savo nuomonę. Anketa anoniminė, todėl vardo ir pavardės rašyti nereikia. Iš anksto dėkoju Jums už pagalbą ir nuoširdžius atsakymus į klausimus.

Informacija apie Jus

Jūsų amžius: ☐ 18 – 29 m. ☐ 30 – 39 m. ☐ 40 – 49 m. ☐ 50 m. ir daugiau	Jūsų išsilavinimas: ☐ Pagrindinis ☐ Vidurinis ☐ Profesinis ☐ Aukštesnysis ☐ Aukštasis neuniversitetinis ☐ Aukštasis universitetinis ☐ Kita (įrašykite) _____
Jūsų lytis: ☐ Moteris ☐ Vyras	Jūsų vaiko amžius _____ (įrašykite)

Vaiko teisių svarba ir užtikinimas šeimoje:

1. Įvertinkite kiekvieną iš nurodytų vaiko teisių pagal svarbumą:

<i>Vaiko teisė</i>	<i>Labai svarbi</i>	<i>Svarbi</i>	<i>Svarbi tik kai kuriais atvejais</i>	<i>Nesvarbi</i>	<i>Visiškai nesvarbi</i>
Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu					
Pagarba vaiko nuomonei					
Fizinis saugumas					
Emocinis saugumas					
Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus					
Teisė į mokymąsi					
Pagalba ugdomojoje veikloje					
Tinkama mityba					

Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
Turėti tinkamas gyvenimo sąlygas					

2. Kurią, Jūsų nuomone, vaiko teisę yra sudėtingiausia Jums įgyvendinti, realizuoti:

<i>Vaiko teisė</i>	<i>Visada</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Kartais</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu					
Pagarba vaiko nuomonei					
Fizinis saugumas					
Emocinis saugumas					
Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus					
Teisė į mokymąsi					
Pagalba ugdomojoje veikloje					
Tinkama mityba					
Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
Turėti tinkamas gyvenimo sąlygas					

3. Pažymėkite *penkias (5)*, Jūsų nuomone, geriausiai ir efektyviausiai realizuojamas vaiko teises šeimos aplinkoje:

- Teisė į mokslą
- Teisė gyventi ir augti
- Teisė į valstybės paramą ir išlaikymą
- Teisė laisvai reikšti savo nuomonę
- Teisė būti sveikam
- Teisė būti apsaugotam nuo smurto
- Teisė būti apsaugotam nuo žalingų įpročių
- Teisė į laisvalaikį ir poilsį
- Teisė į gyvenimo sąlygas
- Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą
- Kita (įrašykite) _____.

4. Kokiais teisiniais dokumentais dažniausiai tenka naudotis, užtikrinant vaikų teises bei sprendžiant su jomis susijusias problemas:

<i>Dokumentas</i>	<i>Labai svarbus</i>	<i>Svarbus</i>	<i>Svarbus tik kai kuriais atvejais</i>
Jungtinių tautų vaiko teisių Konvencija			

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas			
Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, šeimos knyga			
Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymą			
Lietuvos Respublikos Konstitucija			
Civilinis kodeksas			
Baudžiamasis kodeksas			
Kita _____			

5. Kaip dažnai vaikams pasakojate, juos supažindinate su jų teisėmis?

- Visada;
- Dažnai;
- Kartais;
- Retai;
- Niekada;
- Negaliu pasakyti.

6. Kokiais metodais, būdais ir formomis supažindinate vaikus su jų teisėmis?

---

7. Iš kokių informacijos šaltinių gaunate daugiausiai naudingos informacijos apie vaikų teises, jų įgyvendinimą?

<i>Šaltiniai</i>	<i>Sutinku</i>	<i>Iš dalies sutinku</i>	<i>Abejoju</i>	<i>Iš dalies nesutinku</i>	<i>Nesutinku</i>
Iš įvairios literatūros					
Iš ugdymo įstaigų, pedagogų					
Seminarų / mokymų metu					
Iš vaiko teises reglamentuojančių teisinių dokumentų					
Iš įvairių žiniasklaidos priemonių					
Kita (įrašykite)					

8. Kaip manote, kokioms vaikų teisėms skiriama **per mažai dėmesio** šeimos aplinkoje?

<i>Vaiko teisė</i>	<i>Visada</i>	<i>Dažnai</i>	<i>Kartais</i>	<i>Retai</i>	<i>Niekada</i>
--------------------	---------------	---------------	----------------	--------------	----------------

		<i>varbu</i>			
1. Teisingas suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu					
2. Pagarba vaiko nuomonei					
3. Fizinis saugumas					
4. Emocinis saugumas					
5. Teisė į laisvalaikį, poilsį ir žaidimus					
6. Teisė į mokymąsi					
7. Pagalba ugdomojoje veikloje					
8. Tinkama mityba					
9. Teisė į laisvalaikį ir poilsį					
10. Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
11. Turėti tinkamas gyvenimo sąlygas					
Kita (įrašyte)					

Vaiko teisių užtikrinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje:

9. Pažymėkite pagal svarbą geriausiai realizuojamas vaiko teises ikimokyklinėje įstaigoje:

Teisė	<i>Labai svarbi</i>	<i>Svarbi</i>	<i>Svarbi tik kai kuriais atvejais</i>	<i>Nesvarbi</i>	<i>Visiškai nesvarbi</i>
Teisė į mokslą					
Teisė gyventi ir augti					
Teisė į valstybės paramą ir išlaikymą					
Teisė laisvai reikšti savo nuomonę					
Teisė būti sveikam					
Teisė būti apsaugotam nuo smurto					
Teisė būti apsaugotam nuo žalingų įpročių					
Teisė į laisvalaikį ir poilsį					
Teisė į gyvenimo sąlygas					
Teisė į individualybę ir jos išsaugojimą					
Kita (įrašykite) _____					

10. Kurioms vaiko teisėms reikėtų skirti daugiau dėmesio jau ikimokyklinio ugdymo įstaigose?

Teisė (j):	<i>Turi būti mokoma</i>	<i>Turi būti supažindinama</i>	<i>Nereikšminga mokyti</i>
...savo nuomonės reiškimą;			
...dalyvavimą ugdymo įstaigos veikloje;			
...visapusišką vaiko asmenybės, talento ir protinių bei fizinių gebėjimų ugdymą;			
...savarankišką apsisprendimą atsižvelgiant į jo subrendimo lygmenį;			
...būti sveikam;			
...asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę;			
...poilsį ir laisvalaikį bei jo amžių atitinkančius pramoginius renginius, kultūrinį gyvenimą;			
...informaciją;			
...individualybę ir jos išsaugojimą;			
...tinkamas gyvenimo sąlygas;			
...valstybės paramą ir išlaikymą;			
...mokslą.			

Vaiko teisių įgyvendinimo socioedukacinis aspektas:

11. Kurios prevencinės priemonės, Jūsų nuomone, yra svarbiausios, siekiant užtikrinti vaikų teises šeimoje ir ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?

Veiksniai	<i>Labai svarbu</i>	<i>Svarbu</i>	<i>Svarbu tik kai kuriais atvejais</i>	<i>Nesvarbu</i>	<i>Visiškai nesvarbu</i>
Švietimas, ugdymas					
Gyvenimiškų įgūdžių ugdymas					
Įdomių veiklų siūlymas, organizavimas					
Žiniasklaidos priemonių panaudojimas					
Bendraamžių pavyzdys ir vaidmuo					

Socialinių partnerių įtraukimas į prevencijos veiklas ir jų vaidmuo					
Kita (įrašykite) _____.					

Pasiūlymai, rekomendacijos kryptingesnio vaiko teisių įgyvendinimo procese:

12. Pateikite pasiūlymus, kaip būtų galima šeimoje sudaryti palankesnes sąlygas vaikų teisių įgyvendinimui:

1. _____;
2. _____;
3. _____;
4. _____;
5. _____.

13. Pateikite pasiūlymus, kaip būtų galima tobulinti vaiko teisių įgyvendinimo procesą ikimokyklinio ugdymo įstaigose:

1. _____;
2. _____;
3. _____;
4. _____;
5. _____.

Dėkoju už pateiktus atsakymus